

Прытадносячы Нашым Жанчынам у дзень Іх свята скромны букецік, жадаем Ім усяго самага лепшага ў жыцці і працы. Няхай кожны дзень года прыносіць Ім кветкі радасці і шчасця.

З сардэчнымі пажаданнямі рэдакцыя „НІВЫ"

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 10 (419) | ГОД ІХ | 8 САКАВІКА 1964 г. | ЦАНА 60 ГР

СВЯТОЧНАЯ РАЗМОВА

Жанчыны, якія прымаюць удзел у нашай святочнай, прысвечанай 8 сакавіка размове, усе з вёсак, усе не першай маладосці. Іх заслуга ў тым, што належаць да немалой ужо групы жанчын - піянераў, якія праціраюць дарогу праз традыцыю. Аддаем ім належную славу за іх неспакойныя сэрцы, за іх гонар, за непрымірымасць. А цяпер просім выказацца нашых гасцей.

Ольга Пятроўская — Галады (Бельскі пав.).

— Я вучылася ў вячэрняй школе. Скончыла нават добра. Маю цяпер поўную пачатковую адукацыю. Адчуваю сябе іншым чалавекам. Чытаю, памагала сынам у вучобе. Здзіўляюся маладым дзяўчатам, якія не вучацца. Такія ж добрыя ўмовы ёсць! Цяпер трэба мець хоць 7 класаў. Без пачатковай адукацыі нават свіней карміць цяжка. Мяне цяпер інакш цэняць. Выбіраюць у розныя праўленні. Дзеці мае добра вучыліся ў школе, бо я разумела, што трэба цікавіцца іх вучобай.

Яніна Крагель — Есяноўка (Дуброўскі пав.).

— Гурток вясковых гаспадынь у кожнай вёсцы вельмі патрэбны. Але арганізаваць гурток яшчэ не ўсё. Трэба, каб былі вынікі працы, якія б найлепш сведчылі аб канкрэтнай карысці, якія б найлепш заахвочвалі іншых да такой працы. Наш гурток цяпер мае пральку, церніцу на лён, уласную ветэрынарную аптэчку, арганізавалі ў сябе школы здароўя. Жанчыны многа навучыліся, і жыць стала лягчэй. Галоўнае — рушыць з месца, не пашкадаваць сіл і крыху сродкаў — гэта вернецца памножанае ў некалькі разоў.

Марыя Ляшчынская — Вежбова (Замброўскі пав.).

— Я ўжо старэйшая і хацела б звярнуцца тут да ўсіх жанчын з заклікам: не адставаць у жыцці, а ахвотнымі рукамі браць усё новае, прымяняць яго ў штодзённым жыцці, карыстацца ім. Такім новым у нас яшчэ з'яўляюцца сельскагаспадарчыя гурткі. Я вялікі прыхільнік гэтых гурткоў і прыналежнасці да іх жанчын. Як найбольш жанчын у сельскагаспадарчых гуртках! Сама з'яўляюся старшынёй гуртка, арганізацыяй якога, не хвалячыся, была ініцыятарам. Хачу сказаць, што гурток — гэта лепшая апрацоўка зямлі, належнае выкарыстанне ўгнаенняў і машын. Прыналежнасць жанчыны да гуртка злучае яе з ведамі, бо ж без ведаў гурток працаваць не можа.

Лена Бялецкая — Агароднічкі (Беластоцкі пав.).

— Наш гурток вядзе шырокую культурна - асветную дзейнасць. Маем уласны тэатральны гурток, арганізоўваем розныя гутаркі, лекцыі, «згадуй-згадулі». А зразумела, каб выступіць хоць у самай лёгкай «згадуй-згадулі», трэба крыху ведаць, трэба хоць крыху чытаць. У нас не было святліцы, і мы ў сваёй працы вельмі гэта адчувалі. Я пагаварыла з жанчынамі, і мы запачаткавалі будову святліцы ў вёсцы. Самі, бадай, найбольш працавалі пры ёй. Лічу важнай справай у дзейнасці гурткоў жанчын гігіенізацыю вёскі. Наш гурток прыступіў да гэтай работы. Аб выніках скажам рэдакцыі на наступнае 8 сакавіка.

Эма Харкевіч — Ляшукі (Гайнаўскі пав.).

— У мяне чацвёра дзяцей. І здавалася б, чаго больш бабе трэба? Пільнуй дзяцей. Але такі ўжо час прыйшоў, што цягне з хаты, змушае да пошукаў. Жанчына імкнецца скіраваць сваё жыццё на лепшую і новую дарогу. Для вясковых жанчын многа карысці даюць гурткі гаспадынь. Сама з'яўляюся старшынёй такога гуртка ў вёсцы

(Працяг на стар. 5)

ЛЮДЗІ ДВАЦЦАЦІГОДДЗЯ

Была маёй настаўніцай гісторыі ў ліцэі. Казала: магу дараваць, калі не будзеце ведаць году смерці найкага караля, але не дарую, калі не будзеце ведаць грамадскага падложжа Французскай рэвалюцыі. Тады не было яшчэ і дзесяцігоддзя Народнай Айчыны. Так нядаўна, здаецца, а ўжо мы, былыя вучні, узбагацелі і... пастарэлі. А Анастасія Тропак? На ёй не відаць следу часу. Шчуплая, жвавая, з каротка абстрыжанымі валасамі, з характэрнай постаццю паданай наперад, выглядае па-дзявочаму маладая. На пытанне аб сакрэце маладосці, кажа мабыць таму, што... многа працы і клопатаў, заўсёды занята.

Не лёгкае заданне пісаць аб чалавеку, перад якім некалі хвалюючыся адказвала вывучаны ўрок. Але прызнацца, гэтая жанчына ачароўвала мяне і раней, і ўвесь час потым. Нястомная, непаседлівая, упартая і дакладная. Не столькі сама мела са свайго характару карысці, колькі мелі іншыя. Помню, мы ў школе падглядалі сшыткі, у якіх настаўнікі рыхтаваліся да ўрокаў, і ў Анастасіі Тропак бачылі заўсёды дакладна апрацаваны канспект, дакладна прадуманую тэму. «Я і цяпер раблю гэта на кожны ўрок, на пасяджэнне педагагічнага савета, — кажа, калі прыпамінаю ёй аб гэтым. — Не цярплю балбатні, мовы аб усім, заўсёды кажу — трэба трымацца тэмы, тады для ўсіх будзе лепш».

Спатканне на паддашшы

18 год настаўнікам, 10 — дырэктарам. Пачатак Дваццацігоддзя быў у Канюках, вёсцы, якую ўспамінае сардэчна. Потым Мілейчыцы, Бельск і ўжо шэраг гадоў у Гайнаўцы дырэктарам Беларускага ліцэя. Школа, якая да яе прыходу мела мноства непаладкаў і скупую колькасць вучняў (126), вырастае ў гігант (440) з паралельнымі сярэднімі класамі. Завяла тут парадак на свой лад, паводле дэвізу: скромна ды чыста (ніколі не бачыла я ў А. Тропак дарагой спадніцы, але таксама ніколі — памятай). На жаночы спосаб выціснула са школьнага будынка каюткі на паддашшы, дзе пад стромкім дахам зрабіла свой кабінет. Зімой тут холад нязносны, летам — жара нястрымная. Але кажа: «Як буду сядзець у кабінеце, які можа служыць за клас?» Быў калісь такі кабінет. Там цяпер 20 вучняў сядзіць.

Анастасія Тропак можа здзівіць і бескампраміснай правасцю сваіх паступкаў. У гэтым здаецца ідэальным прыкладам чалавек новага тыпу. Мо' таму, што жанчына? Мо' таму, што перажыла многа і працавала многа, застаўшыся адна з малым дзіцём і старой маткай на пасляваенных зглішчах, пасля цяжкай хваробы?

(Працяг на стар. 5)

ЕЎДАКІЯ ЛОСЬ

Прыйдзі па свежаму сняжку,
Па снежаньскаму ўгладку...

Прыйдзі, мой добры чалавек...
Па белай сцежцы наўпрасткі
Мы пойдзем да зліцця дзвюх рэк,
Да пасівелай асакі.
«Такой зялёнаю была!» —
Відаць, задумаешся ты.
«Зіма і вас не зберагла...» —
Заўважу я пра чарот.
За рукі возьмемся — і прэч
Ад гэтых згадак ля вішша.
Бо ціхі сум — такая рэч
Якой дужаецца душа.

Я бачу: снежныя грудкі
І — дзве рукі,
Як дзве ракі...

Фота: Юрка Грыко

Тыдзень у Маскве

Тыдзень, праведзены ў сталіцы СССР, не дае магчымасьці ахапіць усіх складаных пытанняў гэтай вялікай метраполіі. Трэба ж ведаць, што Масква ў некалькі разоў большая ад Парыжа і мае зараз каля 6,5 мільёнаў жыхароў, г. зн. у два разы больш, чымсьці, напрыклад, Фінляндыя і амаль столькі, колькі мае Балгарыя. Велізарны абшар гэтага горада — вынік не толькі вялікай колькасці жыхароў. Вядома ж, што, напрыклад, Лондан ці Токіо маюць крыху больш жыхароў, а аднак сваёй плошчай уступаюць месца Маскве. Усё гэта з'яўляецца вынікам розных архітэктурных планаў. Масква, за выключэннем старога — старажытнага цэнтра горада, здзіўляе нас велічнасцю прастору, даўжынёю і шырынёю вуліц, свабодным размяшчэннем будынкаў, паміж якімі ўдоваль месца для сквераў, паркаў і дзіцячых пляцовак. Аб маскоўскіх адлегласцях можам гаварыць, карыстаючыся прыкладамі.

З новага аэрадрома Шараметава да цэнтра горада 40 км, а трэба ўлічыць, што аэрадром амаль прылягае да заходняга квартала, які зараз будуецца. Больш гадзіны едзем ад першай, паўночнай станцыі метро, да апошняй, на паўднёвым усходзе, нягледзячы на тое, што падземная чыгунка развівае хуткасць 70 км на гадзіну. Зразумела, што калі б не было метро ў такім вялікім горадзе, дык жыццё стала б мукай. Нягледзячы на метро, у Маскве найменш ў 10 разоў больш легкавых аўтамабіляў, чым у Варшаве. Каб пазбегнуць нейкіх няшчасных выпадкаў, большасць скрыжаванняў у цэнтры мае падземныя праходы для пешаходаў. Зараз будуюцца такія праходы пад вуліцай Горкага, якая прыпамінае варшаўскую Маршалкоўскую.

Не здолеўшы на працягу тыдня ахапіць усе праблемы і справы гэтага велізарнага горада, я зацікавіўся толькі адным пытаннем — жыллёвым будаўніцтвам. Мне здаецца, што яго пазнаў даволі добра. Давялося ж пабываць ва ўсіх раёнах, якія будуюцца, удалося правесці шмат размоў з рабочымі і архітэктарамі, а таксама з рэдактарамі «Строительной газеты», якая ў кожным нумары інфармуе аб разбудове савецкай сталіцы. Найбольшыя будаўнічыя пляцоўкі канцэнтруюцца зараз у наступных раёнах Масквы: Харашчэва, Мнеўнікі, Мазілава, Валахенка, Новыя Кузьмінкі і Новыя Чарэмушкі. Асабліва прыгожым здаваўся мне гэты апошні раён, уяўляючы сабою, уласна кажучы, асобны горад з некалькімі кварталамі, т.зв. мікрараёнамі. Такі мікрараён складае самастойны гарадскі арганізм, мае свае ўласныя ўстановы грамадскага карыстання. Новыя Чарэмушкі спадабаліся мне асабліва сваёй прыгожай, сучаснай архітэктурай. Пераважна чатырохпавярховыя дамы маюць тут каляровую тынкоўку, шырокія вокны і выразна адрозніваюцца ад цяжкога стылю пабудоў І-шай паловы пяцідзесятых гадоў. У мінулым годзе пабудавана ў Маскве 2.600 тыс. кв. метраў жыллёвай плошчы, што азначае 87 тыс. новых кватэр. План на гэты год прадбачвае такія самыя тэмпы будаўніцтва. Па тэмпах будаўніцтва Масква належыць да перадавых ў сусветным маштабе. Нават у час вялікіх маразоў працягваюцца тут работы. Я бачыў, як пры 20-градусным марозе рабочыя спалучалі вялікія сценныя і зводныя блокі. Цэмент у іх не замярзаў, што ў нас з'яўляецца галоўнай прычынай перапынкаў у зімовы час. Шпаркія тут таксама тэмпы працы. Хопіць толькі сказаць, што будова чатырохпавярховага дома працягваецца ў сярэднім 2 месяцы, а мантаж яго гатовых элементаў толькі 18 дзён. Трэба яшчэ адзначыць, што звыш 90% усіх дамоў будуецца ў Маскве прамысловымі метадамі. І яшчэ аб коштах. Квадратны метр паверхні склаў у мінулым годзе каля 130 рублёў. У прыблізным пераліку на нашыя грошы гэта будзе каля 2.200 злотых. А для параўнання скажу, што ў нас кошт аднаго квадратнага метра ў 1963 годзе склаў 2.400 зл. Аднак улічваючы іншыя атмасферныя ўмовы, сцены маскоўскіх дамоў павінны быць грубейшымі і таму патрабуюць большай колькасці будаўнічых матэрыялаў. Трэба тады сцвердзіць, што ў Маскве будуецца значна танней, чым у нас. Гэта перш за ўсё вынік поўнага выкарыстання прамысловых метадаў работы. А ў Новых Чарэмушках, калі толькі паявіліся першыя дамы, было ўжо метро, якім можна найхутчэй даехаць да цэнтра горада. Метро — гэта найбольш наглядны прыклад таго, як улады дбаюць аб стварэнні для жыхароў гэтай вялікай метраполіі спрыяльных умоў жыцця.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

Нацыянальнае пытанне

У САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ РЭВАЛЮЦЫІ

ЯК РАЗУМЕЎ ЛЕНІН

Зыходным пунктам ленінскага разумення нацыянальнага пытання ў сацыялістычнай рэвалюцыі з'яўляецца аналіз імперыялізму і яго нацыянальна - каланіяльных адносін.

Ленін абгрунтаваў палажэнне, што істота імперыялізму ў нацыянальным пытанні заключаецца ў падзеле нацый свету на прыгнятаючыя і прыгнечаныя. Ленін выкрыў ілжывую, апартуністычную тэорыю аб мірным саюзе роўнапраўных нацыянальнасцей пры імперыялізме. З наступленнем эпохі імперыялізму нацыянальны прыгнёт выйшаў за дзяржаўныя рамкі. На базе манапалістычнага капіталу шматнацыянальныя, каланіяльныя дзяржавы пераўтварыліся ў прыгнятальнікаў велізарнай большасці нацый свету.

Стварэнне каланіяльнай сістэмы імперыялізму з'явілася выразам тэндэнцыі капіталізму ў нацыянальным пытанні, якая заключаецца ў імкненні да «інтэрнацыяналізацыі спосабаў вытворчасці і абмену, да знішчэння нацыянальнай замкнёнасці, да гаспадарчага збліжэння народаў і паступоваму аб'яднанню велізарных тэрыторый у адно звязанае цэлае». Аднак гэта тэндэнцыя развівалася не ў інтарэсах народаў, а з мэтай узмацнення панавання манапалістычнага капіталу і выкалачвання звышдаходаў. Імперыялізм аб'ядноўваў нацыі, устанаўліваў гаспадарчыя і іншыя сувязі паміж імі не добраахвотна, а насільна, шляхам анексій.

Раскрыўшы сістэму нацыянальна - каланіяльнага прыгнёту, Ленін паказаў, што ўсёй сваёй палітыкай у калоніях і залежных краінах манапалістычны капітал капае сабе магілу. Побач з супярэчнасцямі паміж працай і капіталам, паміж рознымі капіталістычнымі краінамі, у эпоху імперыялізму ўсімі сіламі завастраецца супярэчнасць паміж капіталістычнымі краінамі - метраполіямі, з аднаго боку, і каланіяльнымі і залежнымі краінамі, з другога.

Імперыялістычная вайна пераканаўча паказала, што адзіным сродкам знішчэння нацыянальна - каланіяльнага прыгнёту з'яўляецца звяржэнне імперыялізму і ўстанаўленне сацыялізма. «Капіталізм з прагрэсіўнага стаў рэакцыйным, ён развіў вытворчыя сілы настолькі, што чалавецтву трэба або перайсці да сацыялізма, або гадамі ці нават дзесяцігоддзямі перажываць збройную барацьбу «вялікіх дзяржаў за штучнае захаванне капіталізму пры дапамозе калоній, манаполій, прывілеяў і нацыянальнага прыгнёту ўсялякага роду».

Ленінскае палажэнне аб падзеле нацый свету на прыгнятаючыя і прыгнечаныя з'яўляецца ключом для разумення асаблівасцей нацыянальнага пытання ў эпоху імперыялізму.

Імперыялістычная вайна з'явілася яркім праяўленнем завастрэння дзвюх тэндэнцый капіталізму ў нацыянальным пытанні. У адказ на ўзмацненне зняволення нацый узмацніўся рух прыгнечаных народаў да вызвалення ад імперыялізму і стварэнне самастойных нацыянальных дзяржаў. Першая сусветная вайна аказала велізарны ўплыў на развіццё нацыянальна - вызваленчага руху. У каланіяльных і залежных краінах у гады вайны прыкметна вырас нацыянальны капіталізм, павялічыўся лік рабочага класа. Уцягаючы прыгнечаныя народы ў сусветную вайну, імперыялісты аб'ектыўна садзейнічалі ўзросту палітычнай свядомасці і рэвалюцыянізаванню гэтых народаў.

ШЛЯХАМІ ДВАЦЦАЦІГОДДЗЯ

УЖО ЁСЦЬ ПЕРШЫЯ

Удзельнікі акцыі «Нівы» і «Грамады» «Шляхамі Дваццацігоддзя»:

Самым першым уключыўся **Беларускі агульнаадукацыйны ліцэй у Гайнаўцы** — 70 асоб. Наступныя экскурсіі Ліцэя ў плане. У асобе **дырэктар Тропак** наша акцыя знайшла добрага прапагандыста.

На другім месцы знаходзіцца **Гмінная Спулдзельня «Самопомоц Хлопска»** ў Нарве — экскурсія на 104 асобы.

Трэцім праявіў жаданне **Агульнаадукацыйны ліцэй з Гайнаўкі** — 50 асоб.

І чацвёртым — **Пачатковая школа № 1 у Гайнаўцы.**

Дасканалую падтрымку знайшлі мы і ў **дырэктара Нарадовага парку ў Белавежы інж. Шымчака**, які дае на запатрабаванне акцыі свой аўтобус. Дзякуем!

Чакаем на далейшыя заказы. (вл)

УВАГА, ЧЫТАЧЫ!

Неўзабаве пачнем друкаваць цыкл артыкулаў А. Амільяновіча пад агульным загалоўкам «Дарога славы». Будзе гэта дакументальны матэрыял аб беларускіх партызанах Беласточчыны, аб іх подзвігах у цёмныя гады гітлераўскай акупацыі.

спорт

ЯШЧЭ РАЗ АБ АЛІМПІЯДЗЕ

Зімовая Алімпіяда была настолькі значнай падзеяй, што яе не так проста адсунуць у цень. На старонках газет, сярод спартыўных дзеячоў і балельшчыкаў працягваецца гарачая дыскусія.

Як вядома, наша каманда не дабілася вялікіх поспехаў. І таму на яе трэнераў ляцяць гром і маланкі.

Некаторыя стараюцца гэты правал неяк вытлумачыць. Але іх адказы на пытанні журналістаў бываюць даволі дзіўныя. Напрыклад, трэнер спартсменаў, якія займаюцца з'ездам на санках, Зробік, каб апраўдаць сябе, выставіў некалькі вельмі слушных аргументаў, але адзін з іх, хоць, можа, і слушны, але смешны. Ён сказаў, што 4 або 5 месца сярод такіх моцных сапернікаў — гэта зусім не дрэнны вынік, і каб на Алімпіядзе давалі не тры, а шэсць медаляў, дык ніхто і не падумаў бы дакучаць спартсменам. Хутка гэта яго думка была скаментавана дасціпнымі словамі: «Яшчэ лепш, каб на Алімпіядзе прысуджалі не 6, а 40 медаляў, тады ўсе нашы прадстаўнікі вярнуліся б з Інсбруку ў ружовым настроі».

Адным з найбольш моцных контраргументаў нашых трэнераў на прэс-канферэнцыі былі нервы нашых удзельнікаў алімпіяды. Сапернікі маюць моцныя нервы, а нашы — слабенькія. Можа таму Собчак дакладна не праверыў сваю зброю, а Кудзя і Пэндрак, а таксама іх трэнер, не праверылі, ці руль у санках у ідэальным парадку. Адным словам, нервовая вытрымка — гэта праблема № 1 нашага спорту.

Замест таго, каб біць брава, хтосьці б'е сябе ў грудзі.

Л. Тарасевіч

УСПАМІНЫ КАМУНІСТАЎ

10)

Уладзімір Станкевіч
АДЗІН З МНОГІХ

«Беларускую Сялянска - Рабочую Грамаду» мы пачалі арганізоўваць у нашай гміне ў студзені 1926 года, а за паўгода яе гурткі былі ўжо ва ўсіх вёсках, да якіх належала каля 2000 членаў. У пачатку сакавіка адбыўся ў Берастав іцы гмінны сход прысланых гурткамі дэлегатаў, на якім быў выбраны гмінны камітэт «Грамады». Мяне выбралі сакратаром камітэта. Склад камітэта быў устаноўлены раённым камітэтам партыі.

Ствараючы «Грамаду», КПЗБ стварыла сабе шырокія легальныя магчымасці арганізавання працуючых Заходняй Беларусі на барацьбу за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне. І гэтыя легальныя магчымасці выкарыстоўваліся намі як мага паўней, нягледзячы на перашкоды паліцыі. На пасяджэннях райкома партыі і камсамола мы пераважна абмяркоўвалі справы, якія трэба праводзіць праз «Грамаду». Нелегальных масовак мы ўжо не праводзілі амаль, бо вырашаць грамадска - палітычныя справы працоўных мы маглі на агульных сходах сялян, скліканых гурткамі «Грамады».

Але ўжо ў другой палове 1926 года паліцыя пачала ўсё больш завастраць рэпрэсіі супраць дзейнасці «Грамады». Штораз часцей пачалі забараняць праводзіць не толькі агульнавясковыя сходы, але і членаў гурткоў. У адказ на гэта пачалі мы акцыю пісання да ваяводскіх і цэнтральных улад пратэстаў супраць праследвання дзейнасці легальна існуючай арганізацыі.

У студзені 1927 года пачалася ліквідацыя «Грамады». Усюды былі праведзены масавыя арышты актыўных дзеячоў «Грамады», якіх абвінавачвалі ў прыналежнасці да КПЗБ і гэткім чынам стваралі сабе падставы да роспуску «Грамады» і забароны далейшай яе дзейнасці.

«Беларуская Сялянска-Рабочая Грамада» ўтварылася ў канцы 1925 года ў выніку раскола, які адбыўся ў беларускай нацыянальнай пасольскай фракцыі ў Польскім сейме. З гэтай фракцыі вылучылася група паслоў (Рак-Міхайлоўскі, Валошын, Мятла) на чале з Браніславам Тарашкевічам, якая ўтварыла беларускую нацыянальна - рэвалюцыйную арганізацыю.

Яна ў сваёй праграме патрабавала: поўнага раўнапраўя для беларускага народа і ўсіх нацыянальных меншасцей, пражываючых у Польшчы; стварэння рабоча - сялянскага ўрада; аб'яднання заходнебеларускіх зямель з усходнімі. Гэтымі патрабаваннямі яна выражала жыццёвыя інтарэсы прыгнечанага буржуазіяй і памешчыкамі беларускага народа і таму хутка вырасла ў грозную рэвалюцыйную сілу, якая ў першыя гады свайго існавання аб'ядноўвала ўжо ў сваіх радах звыш 100 тысяч членаў. Такога буйнага арганізацыйнага росту, — як сцвярджаюць гісторыкі, — не было ў гісторыі рэвалюцыйнага руху Еўропы.

Арганізатарам і фактычным кіраўніком усёй дзейнасці «Грамады» была Камуністычная Партыя Заходняй Беларусі. «Грамада» карысталася падтрымкай не толькі пераважаючай большасці беларускага народа, але і працоўных іншых нацыянальнасцей, пражываючых у Заходняй Беларусі.

Урад Пілсудскага, каб разрадзіць напружаную рэвалюцыйную атмасферу ў Заходняй Беларусі, спрабаваў перацягнуць на свой бок беларускую інтэлігенцыю, каб пры яе дапамозе авалодаць «Грамадой» і надаць ёй нацыяналістычны характар. У гэтым з усіх сіл дапамагалі пілсудчыкам такія халуі фашызму, як Антон Луцкевіч, Радаслаў Астроўскі і Акінчыц, якія стараліся штурхаць «Грамаду» на супрацоўніцтва з польскім фашызмам.

Не маючы сілы і магчымасці авалодаць «Грамадой» і накіраваць яе дзейнасць у патрэбным для сябе напрамку, урад Пілсудскага зліквідаваў яе на пачатку 1927 года. Арыштаваны былі тысячы членаў «Грамады» на чале з кіруючым актывам і грамадаў-

Марыя Жыдовіч — доктар філалагічных навук, прафесар.

Жанчыны Беларусі ў навуцы

Савецкія жанчыны-вучоныя прайшлі складаны шлях, кожны з іх па-свойму цікавы. Вось, напрыклад, доктар філалагічных навук Марыя Жыдовіч.

Калісьці сялянская дзяўчынка Марыся марыла стаць настаўніцай. Але ў той час гэта былі толькі мары, бо дзяўчынак амаль не вучылі пісьменнасці. Але ёй, як і мільёнам іншых, пашчаслівілася. Змянілася жыццё, прышла іншая пара, калі школы адчынілі свае дзверы для ўсіх без выключэння, а Марыся ўсё яшчэ марыла здабыць любімую прафесію. І мара збылася. Марыся стала настаўніцай. Яна не спыняецца на дасягнутым, а паступае ў вышэйшую навучальную ўстанову.

Прайшло 5 гадоў, універсітэт закончаны. Зноў выкладчыцкая праца, але ўжо з зусім іншымі ведамі. Сям'я, каханыя муж і дачка. Матэрыяльная забяспечанасць. Здаецца, жыві і радуйся. Аднак Марысю не пакідае імкненне да навукі, з'явілася жаданне заняцца навуковай дзейнасцю. І яна пачала рыхтавацца да абароны дысертацыі. Але тады, у тыя дні здарылася страшэннае ў жыцці ўсяго савецкага народа — вайна! Провады мужа на фронт, эвакуацыя. Гарады і вёскі ў агні, выццё самалётаў, разрывы смертаносных бомб, ад якіх ледзянее душа. Муж загінуў. Але і гэта велізарная цяжасць, якая звалілася на плечы Марыі Жыдовіч, не зламала яе. З маленькай дачушкай на руках, у чужым горадзе, пры сціплым картачным пайку і газавай лямпе Марыя прасіжвала ночы над дысертацыяй. І ў 1944 годзе абараніла яе.

Што захапіла маладую жанчыну ў навуцы аб мове?

— Мая родная беларуская мова пры царызме не лічылася самастойнай, — гаворыць яна. — Яе адносілі да дыялектаў іншых моў, нягледзячы на тое, што на ёй гаварылі мільёны беларусаў. Мне хацелася развіваць граматыку і лексіку роднай мовы. На гэтай жа мове гаварыў вялікі вучоны, першадрукар Георгі Скарына. На гэтай мове пісалі свае творы Максім Багдановіч, народныя паэты Янка Купала і Якуб Колас.

Настойлівая праца на працягу некалькіх год дазволіла Марыі Жыдовіч стаць прафесарам, доктарам філалагічных навук.

Ніна Каменская — член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР, доктар гістарычных навук, дырэктар інстытута гісторыі партыі пры ЦК КП Беларусі.

Лідзію Чаркасаву ў навуку прывяла любоў да пазнання глыбокіх працэсаў асноў жыцця. Прафесар займаецца вывучэннем уздзеяння радыяцыі на жывы арганізм. На гэту тэму яна выступала з дакладам на міжнародным сімпозіуме ў Чэхаславакіі. Лідзія Чаркасава адна з актыўнейшых членаў рэспубліканскага камітэта абароны міру.

Аб жанчынах — вучоных, іх адданай працы, радасцях, клопатах і беспакойным жыцці можна напісаць вялікую кнігу. Ці ж можна расказаць аб іх у невялічкай карэспандэнцыі?

І ўсё такі я не магу не ўспомніць аб Эме Сюбаравай, вучоным — селекцыянеры, якая сваімі рукамі імкнецца змяніць свет, зрабіць яго лепшым і прыгажэйшым. Але ва ўмовах нашага клімату зрабіць гэта вельмі цяжка. Кожную вясну пад кіраўніцтвам Сюбаравай высяваюцца тысячы зернетак. З дзесятка тысяч іх пасля першай зімы застаецца дзве—тры тысячы. Яшчэ адзін адбор — і іх толькі тысяча. Пачынаецца селекцыйная праца, карпатлівы догляд за дрэўцамі. Дрэўцу, як малому дзіцяці, неабходна цяпло і ўвага. Вучонаму трэба ўмець сэрцам адчуць патрэбу расліны, абараніць яе тоненькі далікатны ствол ад хвароб і шкоднікаў, схаваць ад завірух і марозаў. І дрэўца адгукнецца на клопаты, падарыць сяўцу радасць.

За шэраг гадоў Эма Сюбарава сабрала каля трох тысяч гатункаў розных пладовых дрэў. Іх неабходна палепшыць. Дрэўцы павінны не баяцца марозу, даваць штогод высокія ўраджаі, а плады іх — доўга захоўвацца.

Аб сваёй селекцыйнай працы вучоны расказвае людзям. Яна з'яўляецца аўтарам каля 50 апублікаваных работ. За шматгадовую навуковую працу Эма Сюбарава ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. За выведзеныя ёю новыя гатункі чарэшні інстытут, у якім яна працуе, узнагароджаны на Эрфурцкай выстаўцы срэбнай медаллю.

Вельмі цікавая і патрэбная праца вучоных - акулістаў Тацяны Бірыч і Марыі Залатаровай. Прозвішчы гэтых двух жанчын — прафесараў вядомы далёка за межамі рэспублікі. Яны даюць людзям святло. Што можа быць больш прыгожае?

Прафесар, доктар філалагічных навук Любоў Фігloўская вельмі любіць сваю галіну навукі — рускую літаратуру. Яна марыць аб такім выкладанні літаратуры, каб літаратура была не толькі сродкам пазнання рэчаіснасці, але і сродкам эмацыянальнага ўздзеяння на чалавека, фармавання эстэтычных густаў, сродкам выхавання ў людзей пачуцця прыгажосці.

Розум і сэрца аддае чалавеку анколаг Тацяна Паддубная. Свет цудоўны! Які дарагі ён для чалавека! Рэнтгенатэрапія, навейшыя прэпараты, хірургічнае ўмяшацельства можа прадоўжыць жыццё, але не выратуе чалавека, калі толькі звернецца да анколага вельмі позна. Вось чаму вельмі важная справа — прафілактыка рака.

Вялікі ўклад у развіццё навукі ўносяць прафесар, доктар гістарычных навук Ніна Каменская, прафесар, доктар медыцынскіх навук рэнтгенолаг Берта Сосіна, рэктар Віцебскага медыцынскага інстытута прафесар Глафіра Мядзведзева, нейрахірург Ніна Красільнікава, прафесар артапед Роза Мініна і многія іншыя.

Разнародны свет, разнародныя галіны навукі, але без пераўвелічэння можна сказаць, што ў кожную з іх савецкія жанчыны нароўні з мужчынамі ўносяць дастойны ўклад, змяняючы наша жыццё, узбагачаючы яго і ўпрыгожваючы. А дзеля гэтага варта жыць і працаваць.

АЛЯКСАНДРА УС,
рэдактар часопіса «Работніца і сялянка»

Тацяна Бірыч — доктар медыцынскіх навук, заслужаны ўрач Беларускай ССР, прафесар кафедры вочных хвароб 3-й аб'яднанай клінічнай бальніцы г. Мінска.

Эма і Аляксей Сюбаравы — вучоныя - селекцыянеры Беларускага навукова - даследчага інстытута пладаводства, гародніны і бульбы.

скімі сеймавымі пасламі. Працоўныя Заходняй Беларусі і ўсяе Польшчы па заклiку КПЗБ і КПП востра пратэставалі супраць разгрому «Грамады», супраць фашысцкага тэрору.

Арыштаванні грамадаўцаў ва ўсёй Заходняй Беларусі пачаліся адначасова 14 студзеня 1927 года. Адбыліся арышты і ў нашай гміне.

14 студзеня наш райком камсамола арганізаваў дзве канферэнцыі сакратароў ячэек, каб абмеркаваць справы, звязаныя з акцыяй «3-х Л» (у гадавіну смерці У. Леніна Р. Люксембург, К. Лібкнехта) і падрыхтоўкай павятовай канферэнцыі, якая мела адбыцца ў канцы лютага. Рабіць дзве канферэнцыі замест адной было лепш з увагі на канспірацыйныя абставіны і лягчэй было сабрацца ў адным месцы з вёсак аднае паловы гміны і ў другім — з другой паловы. Адказным за арганізацыйныя справы канферэнцыі і іх ахову былі партыйная і камсамольская ячэйкі тых вёсак, у якіх адбываліся канферэнцыі. 14 студзеня адбылася адна канферэнцыя ў вёсцы Бераставічаны, а другая ў Шаляпках. Шаляпкаўскую канферэнцыю абслугоўваў я.

14 студзеня, як вядома, прыпадае паводле старога каляндарнага стылю Новы год. На гэты дзень былі падрыхтаваны ў некалькіх вёсках, у тым ліку і ў Бераставічанах і Шаляпках, навагоднія танцавальныя вечарыны, на якія сыходзілася моладзь з суседніх і далей ляжачых вёсках. І вось гэты звычай мы выкарыстоўвалі на нашы камсамольскія і партыйныя канферэнцыі.

БЕЛАРУСІЯНА

Выдавецкая навінка

Нядаўна з'явілася ў друку каштоўная выдавецкая навінка. Маем тут на думцы кнігу Вітальда Станкевіча п.з. «Грамадскія канфлікты ў польскай вёсцы 1918—1920 гг.» Выпусціла яе Дзяржаўнае навуковае выдавецтва ў Варшаве.

Для беларускага чытача асабліва цікавым будзе раздзел кнігі, у якім аўтар удзяляе ўвагу становішчу беларускага сялянства ў перыяд, калі вясною і летам 1919 года польская армія заняла землі, размешчаныя на ўсход ад рак: Буг. Гаворыцца тут аб адносінах народа да т.зв. федэральнай палітыкі Пілсудскага, да яго намеру правесці сельскагаспадарчую рэформу. В. Станкевіч выкрывае класавы характар мерапрыемстваў тагачасных польскіх улад, накіраваных на аднаўленне абшарніцтва на заходніх землях Беларусі. Змаганне супроць гэтых імкненняў, як падкрэслівае В. Станкевіч, набывала ў асяроддзі беларускіх працоўных мас характар сацыяльных і нацыянальных рухаў. Аўтар гаворыць аб вялікай у той час завостранасці класавай барацьбы, аб глыбокіх палітычных зрухах, якія сягалі народных нетраў. У гэтай кнізе асвятляецца таксама палітыка пасобных польскіх палітычных партый і духавенства, каб прымусіць беларускіх сялян да поўнай паслухмянасці ў адносінах да вялікіх землеўласнікаў.

Не менш цікавым з'яўляецца матэрыял аб становішчы беларускага і польскага сялянства ў перыяд наступлення Чырвонай Арміі летам 1920 года. Вітальд Станкевіч выкарыстаў у сваёй працы багатыя архіўныя крыніцы, публікуючы часам малавядомыя факты. Яго кніга варта ўвагі. (км)

Пасяджэнне прэзідыума

Умела, прадумана выдаваць грошы — не такая простая справа. Апошняе пасяджэнне прэзідыума ГП БГКТ абмяркоўвала баланс мінулага года. Справаздача выдаткаў за 1963 год паказвае, што ёсць у нас і недахопы ў гэтай галіне. БГКТ не выкарыстала поўнасцю свайго бюджэту на камандзіроўкі актыву. Актыў нашага таварыства замала ў мінулым годзе выязджаў па справах БГКТ, а гэта значыць, што замала было выездаў у гурткі на вёскі, мала гурткам дапамагалі. Прэзідыум выразіў пераканацне, што ў гэтым годзе гэтага недахопу не будзе.

На пасяджэнні абмяркоўвалі таксама наступныя справы: збор экспанатаў на рэгіянальны музей, кадравыя справы і прыдзяленне грошай на дыеты для эстрады «Лявоніха», калі яна выязджае з канцэртамі на вёскі.

• • •

У 46-ую гадавіну

Па ініцыятыве гарадскога аддзела БГКТ у Беластоку 20 лютага адбыўся ўрачысты сход, прысвечаны адзначэнню 46-ай гадавіны Савецкай арміі і ваенна - марскога флота. На гэты сход прыбыло многа членаў і сімпатыкаў нашага таварыства. Вялікая зала таварыства не змясціла ўсіх людзей. Прышлося здымаць дзверы, каб з калідора прыбыўшыя маглі бачыць сцэну. На сцэне ў прэзідыуме схода былі запрошаныя прадстаўнікі савецкай арміі з вайсковай часці ў Беластоку. З дакладам аб слаўнай гадавіне выступіў сакратар ГП БГКТ Уладзімір Юзвюк. Выступіў таксама афіцэр савецкай арміі. Пасля ўрачыстай часткі быў высветлены савецкі фільм.

ПЕРАД ФІЛЬМАМ

22 лютага перад кінафільмам у памяшканні ГП БГКТ інструктар гарадскога аддзела Вера Юшчук прачытала прыбыўшым апавяданне Міколы Лобача пад загалоўкам «Недарэчлівы лёс». (мх)

Выхавацельніца Ірына Хмялеўская сярод дзяцей.

Выхавацельніца Іра

28 дзяцей глядзіць на сваю выхавацельніцу Іру Хмялеўскую. Яна чытае ім байкі, вершы. Усе ўважна слухаюць. Усе здаволеныя. А калі нейкае дзіця расплачацца, Іра суцешыць яго, прыгалубіць і яно зноў пабегла бавіцца лялькамі або нейкімі іншымі забаўкамі. Любяць малышы сваю «паню». Магчыма таму кожную раніцу вельмі ахвотна збіраюцца ў прадшколле. Любіць дзяцей, любіць сваю працу і Іра Хмялеўская. Працуе яна першы год. І працаваць ёй выпала ў вельмі прыгожым, нядаўна пабудаваным прадшколлі ў Саколцы. У мінулым годзе закончыла яна ў Беластоку сярэднюю школу выхавацельніц. Гэта першая яе праца. І працуецца ёй добра. Добра і таму, што калектыў дружны.

У прадшколлі ў Саколцы 120 дзяцей, якімі апякуецца 8 выхавацельніц. Усе яны імкнуцца выхоўваць у найменшых грамадзян Саколкі найлепшыя чалавечыя якасці, развіваць у іх добрыя навыкі. (мх)

АКТЫВІЗАЦЫЯ ГАЙНАЎКІ (ІІ)

ГАЙНАЎКА НЕ МЕТРАПОЛІЯ

У Гайнаўскай радзе нарадовай ляжыць 467 заявак на прыдзел кватэр. 192 заяўкі сярод іх зламылі працаўнікі прадпрыемстваў, падлеглых ведамству лясніцтва і драўлянай прамысловасці. Ці атрымаюць яны кватэры? Зразумела. У час раздзелу новых кватэр гаспадары горада кіруюцца жыллёвымі ўмовамі патрабуючых. І хоць прадпрыемствы маюць свой уласны фонд на будову жылых дамоў, то ўсё ж такі многія рабочыя атрымаюць кватэры, пабудаваныя на грошы рады нарадовай.

Ці аднак ведамства лясніцтва і драўлянай прамысловасці не можа павялічыць свой удзел у будове жылых дамоў у Гайнаўцы?

Або возьмем пад развагу справу дзіцячых садоў (прадшколляў) і ясляў (жлобкаў). Не хапае ў іх месца для 180 дзяцей рабочых гайнаўскіх прадпрыемстваў. Рада нарадовая будуе новыя дзіцячыя сады, але гэта не вырашыць яшчэ праблемы.

Вядома, што Гайнаўка — гэта не метраполія, але ўсё ж цяжка пагадзіцца з фактам, што паўтары тысячы людзей штодзённа ходзіць пехатой па 3—4 кіламетры з Юдзішак, Дольнага ці Гурнага да працы на прадпрыемстве. І зноў праблемы гарадскога транспарту не вырашыць сама рада. У гэтай справе перш за ўсё павінны быць зацікаўлены прадпрыемствы. Не ўспамінаю тут аб камунальных абсталяваннях горада. Зараз выконваецца тэхнічная дакументацыя вадапровода і каналізацыі. Карыстацца імі будуць усе прадпрыемствы. Ці ж не абавязаны яны дакінуць сваю залатоўку ў ажыццяўленне гэтага неабходнага мерапрыемства?

Я не намераны тут нікому залезці за жывое, але на маю думку, праблемы актывізацыі горада нельга абмежаваць толькі да пабудовы і развіцця аднаго ці некалькіх прадпрыемстваў. Гэта толькі пачатак. Цешыць нас развіццё прадпрыемстваў, але не можам абыякава глядзець, што за бурным развіццём прамысловасці не паспяваюць сацыяльныя і камунальныя абсталяванні горада.

Незадоўга Гайнаўка атрымае перспектыўны план загаспадаравання. На маю думку, вельмі дарэчы было б зацікавіць гэтым планам ведамства лясніцтва і драўлянай прамысловасці. План выкажа патрэбы горада на бліжэйшыя 20 год. У планавай разбудове Гайнаўкі абавязаны прыняць большы ўдзел прадпрыемствы, аб'яднаныя ў ведамстве лясніцтва і драўлянай прамысловасці. На такім жа прынцыпе і аснована супрацоўніцтва горада з прадпрыемствамі.

ЮЗЭФ КОЗАК
Гайнаўка

Рабочая нарада актыву Гайнаўскага аддзела БГКТ абмеркавала 5 праблемных спраў, на якія будзе накіравана дзейнасць аддзела ў бліжэйшы час.

Першая справа. Ішла гутарка аб тым, каб актыў аддзела яшчэ больш дапамагаў сваімі парадамі гурткам БГКТ на вёсцы, каб пабуджаў іх папулярызаваць беларускую культуру сярод насельніцтва, каб выклікаў у іх ініцыятыву да карыснай працы. Важнай справай з'яўляецца аплачванне членскіх складчын і падпіска на «Ніву», вядзенне належнай эвідэнцыі і дакументацыі. Каб гэтыя справы добра паставіць у гуртках, кожны з удзельнікаў нарады абавязаўся далей сістэматычна абслужваць прыдзелены яму адзін або два гурткі ў паасобных вёсках.

Другая справа. Да яе належыць разбудова беларускай арганізацыі.

— Усе ёсць даныя на тое, — гаварыў дакладчык, інструктар ГП Мікалай Лобач, — каб у Гайнаўскім павеце налічвалася 5—6 тысяч членаў беларускага таварыства.

Трэцяя справа. Да канца бягучага квартала пазнаёміць членаў і сімпатыкаў таварыства ва ўсіх вёсках з дасягненнямі Беларускай ССР. Актывісты таварыства будуць арганізаваць даклады і гутаркі аб эканоміцы, гісторыі культуры і літаратуры БССР. Аддзел абавязаўся забяспечыць усіх дакладчыкаў патрэбнай літаратурай. У наступным квартале Гайнаўскі аддзел БГКТ актыўна ўключыцца ў адзначэнне 20-годдзя народнай Польшчы.

За эфектыўнасць дзейнасці

Чацвёртая справа. Яна датычыць мерапрыемстваў, якія аддзел арганізуе кожны чацвер у Доме настаўніка. На нарадзе пастаноўлена ў зімовы перыяд арганізаваць такія даклады, якія зацікавілі б усіх членаў і сімпатыкаў БГКТ. На першыя даклады будуць запрошаны Алесь Баршчэўскі і Вінцук Склубоўскі.

Пятая справа. Вялікія клопаты праяўляе Гайнаўскі аддзел аб арганізаванні і аб пабудове беларускага музея. Ужо ёсць шмат экспанатаў у аддзеле. Многа розных цікавых экспанатаў бясплатна перададуць яшчэ для музея людзі.

— Я ўжо падшукаў 12 экспанатаў і падару іх нашаму музею, — гаварыў у сваім выступленні Васіль Дзун. Часовы склад экспанатаў будзе знаходзіцца ў Нараўцы, дзе ўжо падрыхтоўваецца для іх памяшканне.

На заканчэнне нарады старшыня Гайнаўскага аддзела БГКТ Аляксандр Іванюк пажадаў усім актывістам плённай дапамогі гурткам БГКТ.

(мх)

Янка мог бы вучыцца.
Фота М. Хмялеўскага

Што будзе з Янкам?

Нейкі час назад у артыкуле «Пакрыўджаныя лёсам» мы пісалі аб няшчаснай сям'і Каліноўскіх, псіхічна хворых, жыхароў з вёскі Плянты, Беластоцкага павета. У той час бацьку і старэйшага сына Каліноўскіх аддзел грамадскай апекі Прэзідыума ПРН змясціў у Харошчы, а малодшага, 13-гадовага Янку, вельмі развітага хлапчука — у дзіцячым доме. Так зрабілі для таго, каб адлучыць хлапчука ад хворай сям'і, даць яму належную апеку і ўмовы на навуку. На жаль, пасля некалькіх дзён пабыўкі, Янка ўцёк з дзіцячага дома. Вярнуўся ў Плянты да псіхічна хворай маці, да сваіх трусікаў, якіх пакінуў у спарахнелай, старой хацінцы.

Янка неахвотна расказвае аб сваёй пабыўцы ў дзіцячым доме.

— Цяжка было, — кажа, — Есці малавата. Выгружаць вугаль застаўлялі. Рукі абмуляў.

Але і ў хаце не было чаго есці. Хворая маці не нарыхтуе. 13-гадовы Янка апынуўся парабкам на 17-гектаравай гаспадарцы Язэпа Дамброўскага ў Глыбокім Куце.

Ходзяць слухі, што Дамброўскі сам намовіў хлапчука, каб уцёк з дзіцячага дома.

Працаваў усю вясну, лета і восень. Працаваў цяжка. Даглядаў жывёлу, гной выкідаў, на поле хадзіў. Як парабак.

Не мог з гэтым пагадзіцца грамадскі апякун Мікалай Багнюк.

— Забярыце хлапчука, — дамагаўся ў аддзеле грамадскай апекі.

— Няма патрэбы, — адказвалі, — Янка мае належную апеку.

Зімой, калі працы менш на гаспадарцы, Дамброўскаму стаў непатрэбны парабак. Янка зноў вярнуўся да хворай маці. Але з ча-

(Працяг на стар. 7)

Хатка, у якой жывуць Каліноўскія.

«ДЗЯДЗЬКА ХВЕДАР»

Так выглядаў сапраўдны твар мгр Хведара Ільяшэвіча. Нічога тут лішняга, а дадаваць можна было б яшчэ нямала. Гэты чалавек і згуртаваная вакол яго кліка здраднікаў толькі і мелі тое супольнае з беларусамі, што нарадзіліся беларусамі і па-беларуску гаварылі. І гэта ўсё. Беларускае насельніцтва Беласточчыны ад 1941 да 1944 года, змагаючыся за сваё існаванне, арганізавала антыфашысцкае падполле і партызанскія атрады, такія, напрыклад, як імя Дзяржынскага, Пархоменкі, Кутузава, Макарава, Каліноўскага, Звязды і іншыя. Штодзённыя дыверсіі на чыгунцы, шашы, дыверсіі на прадпрыемствах, замахі на гітлераўцаў паказвалі, што беларускі народ змагаецца. Змагаецца не толькі супроць гітлераўскіх захопнікаў, але і супроць такіх фашыстаў, як Ільяшэвіч і яго зграя. Калі гарэлі падпаленыя эсэсаўцамі беларускія вёскі, Ільяшэвіч у «Новай Дарозе» пісаў палымяныя артыкулы, выхваляючыя гітлераўцаў і «новы лад», уведзены фашыстамі на Беласточчыне («Новая Дарога» № 14 ад 28 чэрвеня 1942 г., артыкул аб расстрэле жыхароў Райска). Калі акупанты арганізоўвалі аблавы на беларускую моладзь, каб вывезці яе ў няволю, Ільяшэвіч сваімі артыкуламі, а яго агітатары па вёсках заахвочвалі моладзь дабравольна ехаць на працу ў Германію. Калі беларускія патрыёты — партызаны, сувязныя, падпольшчыкі, заложнікі — гінулі, замучаныя гестапаўцамі ў беластоцкіх турмах, у лагерах смерці, калі стаялі пад дуламі гітлераўскіх вінтовак або пад шнурам віселіцы ў Белавежы, тады Ільяшэвіч і кліка здраднікаў арганізоўвалі вечарыны і выступленні для гітлераўскіх часцей. Доўга можна было б пералічваць, але і тых некалькіх прыведзеных фактаў дастаткова.

Хведар Ільяшэвіч (здымак перадваенны).

Пад напорам наступаючай Савецкай Арміі гітлераўцы, а таксама Ільяшэвіч і яго суполка уцяклі з Беласточчыны. Дзе знайшоў схованку гэты «барацьбіт за беларускую справу?» Зразумела, што нідзе ў іншым месцы, а ў Заходняй Германіі сярод тых, з якімі звязаў свой лёс і ганебную дзейнасць.

У Заходняй Германіі Ільяшэвіч пасяліўся ў лагеры для беларускіх эмігрантаў (такіх, як ён) у Ватэнштадзе. Скончылася другая сусветная вайна. Але людзі ільяшэвічаўскага тыпу не перасталі дзейнічаць. Цяпер іх дзейнасць была накіравана на падрыхтоўку да новай вайны. І вось Ільяшэвіч, якога ў эміграцыйных колах папулярна звалі «Дзядзька Хведар», зусім не марнаваў часу ў лагеры Ватэнштадт на роздумы аб сваім гітлераўскім мінулым. Ён пастаянна падарожнічаў. Навязваў розныя кантакты з беларускай эміграцыяй, а асабліва з яе правадырамі. У Парыжы размаўляў з інж. Мікалаем Абрамчыкам (вядомым сваім супрацоўніцтвам з немцамі ў час акупацыі на Беларусі) — арганізатарам на эміграцыі, у Гам-

Гарыць Райск. 142 расстраляных.

КАЛІ ЗА АКНОМ ЗАВІРУХА

Што рабіць у ціхай вёсцы, калі за акном шалее завіруха. Аляксандр Сацэвіч найчасцей сядае тады за швейную машыну.

Калі ўжо забаляць плечы, Аляксандр адрываецца ад новенькай швейнай машыны і ўключае... тэлевізар. Вялікі, за 9 тысяч. На шкляным экране калышацца доўгае лісце высокіх пальм. Гарачая Афрыка кланяецца Аляксандру Сацэвічу ў яго ўласнай хаце. А за акном свішча і стогне страшэнная зімовая завіруха.

— Найбольш жонка хацела тэлевізар, — кажа Аляксандр Сацэвіч.

— А ён, — паказвае Мар'я на мужа, — вачэй ад яго не адрывае.

— Я больш увагі прысвячаю апошнім паведамленням, каб ведаць, што на свеце робіцца, і сельскагаспадарчым гутаркам. Цікавыя яны. **На весну паспрабую правесці вопыт на аснове таго, чаму вучаць у тэлебачанні.**

— А мне, — заяўляе пяцікласніца Надзя, — найбольш падабаюцца казкі і «Місь з акенка».

Адкуль узяў ён грошы і на мураваны дом, і на дарагі тэлевізар, і на новенькі матацыкл? — лезуць у галаву думкі. — Праўда, ён кравец. Гэта дае нейкі даход, але ці гэта ўсё?

— У мяне 5 гектараў ворнай зямлі, трымаю тры каровы і трое цялят, — гаворыць Сацэвіч, а я хутка пералічваю: гэта ж больш, як па сто галоў на сто гектараў. Ва ўсім Беластоцкім ваяводстве выпадае ўсяго ледзь па 40 кароў на сто гектараў.

Значыць, многа, вельмі многа сялян на Беласточчыне не патрапяць весці так гаспадарку, як Аляксандр Сацэвіч з Грабаркі.

— Мабыць, не менш тысячы злотых у месяц атрымліваеце за малако?

— Часам і больш — адказвае гаспадыня.

— А што найбольш аплачваецца вам гадаваць?

— Цялят і свіней. З цялят найлепшы даход, — паясняе гаспадар, а яго дачушка, пяцікласніца Надзя просіць, каб мы ўціхамірыліся. Ідзе як раз яе любімая тэлепастаноўка. Вучаніцы перашкаджаць не выпадае.

Тэлевізар вабіць людзей, асабліва ў нядзелю і ў святы.

Калі вочы нацешацца тэлевізарам, завязваецца гутарка, вядома, аб справах, якія ім найбліжэйшыя.

— Ну, Гаевіч, ты ж сакратар партыі, як там будзе з гэтымі сеўнікамі да рассявання ўгнаенняў? Прададуць урэшце іх нашаму гуртку?

— Сапраўды, як там з тым будзе?

— Чаго вы да мяне? — бароніцца сакратар мясцовай партыйнай арганізацыі Язэп Гаевіч. — Пытайце старшыні гуртка або вось яго, Якуба Міранчука. Ён жа важнейшы за мяне, ён член павятовага камітэта.

— Трудная справа, — паясняе Міранчук, — за грошы з дзяржаўнага фонда развіцця сельскай гаспадаркі не хочуць прадаць сеўнікаў на ўгнаенне. Збожавыя сеўнікі, калі ласка, прадалі, а гэтых не хочуць. А чаму, дык чорт яго ведае. Па-мойму, няма тут ніякай розніцы.

Усе моўкнуць. Увагу ізноў прыкоўвае тэлевізар. Але потым нехта пытаецца Язэпа Гаевіча:

— Як твая абора?

— Цяпер зіма. Закончу вясною. На дзесяць штук планую.

Гаевіч трымае зараз 4 каровы і 2 цялят. На няпоўных 5-ці гектарах ворнай зямлі. На дадатак у яго пяцёра свіней, чатыры авечкі і двое коней.

— Каня аднаго хачу прадаць. Трактарам лепш

(Працяг на стар. 7)

У БЕЛАСТОЦКІМ ТЭАТРЫ

ВЯЛІКІ ВЫБАР ДЛЯ КОЖНАГА

На сцэне тэатра ідзе «Корд'ян» Славацкага ў рэжысерыі Ежы Зегальскага.

Як мы падавалі ў папярэднім нумары, іграюць таксама «Аню з Зялёнага Узгорку».

Для ўдакладнення падаем, што «Аня» будзе ставіцца ў кожную суботу а 16 гадзіне, у кожную нядзелю — а 12 гадзіне.

Білеты на «Аню» выкупляюцца наперад, таму раім школам паспяшацца з арганізацыяй экскурсіі. Аўтобус для выезду дасць «Грамада» на пісьмовы або тэлефанічны заказ (адрас: Беласток, Варшаўская 38, тэлефон 2470).

Паведамляем таксама, што 13, 14 і 15 сакавіка на Беластоцкай сцэне выступіць Тэатр нарадовы з Варшавы. У галоўнай ролі выступіць слаўная актрыса Ірэна Эйхлеруўна.

У рамах нашай акцыі «Шляхам Дваццацігоддзя» раім выкарыстаць і гэтую магчымасць. (вл)

У труднай ролі Корд'яна малады і здольны акцёр Кшыштоф Зе[illegible]бінскі і яго слуга Рыгор — Юзэф Ч[illegible]яўскі.

Супрацоўніцтва

Усё больш ажыўленай становіцца сяброўскае супрацоўніцтва БГКТ са студэнтамі Беластоцкай Медыцынскай Акадэміі. Студэнты актыўна ўключаюцца ў працу нашага таварыства, чытаюць у вясковых лектарскіх пунктах лекцыі на медыцынскія тэмы, арганізуюць т. зв. «белыя нядзелі». Пераканаліся ў гэтым у нядзелю 16.III.64 г. жыхары вёскі Трасцянка, Гайнаўскага павета, якія прымалі чарговую студэнцкую медыцынскую экспедыцыю. Карысталіся лекарскаю парадаю старыя і маладыя. Карысталіся і тыя, каму проста хацелася на ўсякі выпадак праверыцца. Больш ста жыхароў Трасцянкі атрымала рэцэпты на патрэбныя лякарствы. Шмат карыснага мелі і ўдзельнікі выезда. Спатрэбіцца ім знаёмасць сялянскага асяроддзя, у якім шмат каму з іх прыдзецца ў будучыні працаваць. (Ю. Г.)

бургу, так званай «Беларускай народнай рэспублікі». Ільяшэвіч сустракаўся з Радаславам Раманам Астроўскім — «прэзідэнтам» па волі Гітлера на акупіраванай Беларусі, а на эміграцыі старшынёй так званай «Беларускай Цэнтральнай Рады». У Гладбаху (ФРГ) Ільяшэвіч бачыўся з Сяргеем Шчэрбай і палкоўнікам Зарэчным, афіцыяльна дзеячамі эміграцыйных беларускіх «урадаў», а сапраўды арганізатарамі шпіянажу і шпіёнскіх школ, выпускнікі якіх перакідваюцца на тэрыторыю Савецкага Саюза і Польшчы.

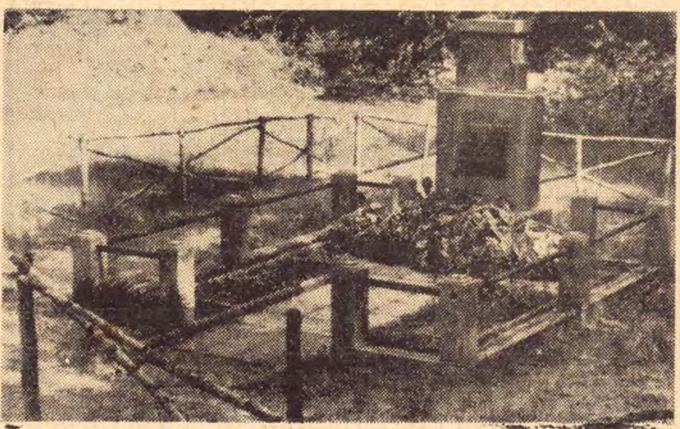
Ільяшэвіч на эміграцыі ўваходзіў у склад розных «рад», «урадаў» і «таварыстваў», якія незалежна ад сваёй шыльды мелі (і маюць) адну мэту — шпіянаж супроць краін сацыялістычнага лагеру. У арганізаванні шпіянажу з Заходняй Германіі ў Польшчу і СССР не малы ўдзел меў і Ільяшэвіч.

«Дзядзька Хведар» праявіў сябе на эміграцыі не толькі як «дзеяч» розных «рад» ці гітлераўскіх арганізацый (хоць пад новымі шыльдамі), але таксама як публіцыст і літаратар. Яго поўныя нянавісці да Савецкага Саюза артыкулы, пад псеўданімам Святаслаў Залужны, з'яўляліся ў «Незалежнай Беларусі» і «Бацькаўшчыне», а таксама ў іншых эміграцыйных органах, вельмі нагадваючых гітлераўскую «Новую Дарогу». Быў таксама адным з арганізатараў беларускага літаратурнага гуртка «Шыпшына», у якім меў выклады. «Шыпшына» згуртоўвала «літаратараў», «дзеячоў культуры» з падобным мінулым, як «Дзядзька Хведар», гэты Святаслаў Залужны.

Арганізацыйна - шпіёнска - літаратурная дзейнасць Хведара Ільяшэвіча была перарвана 6 лістапада 1948 года няшчасным выпадкам на шашы пад Браунсвайгам, у якой атаман загінуў. Можна здагадвацца, што гэтая смерць не была выпадковай. У шпіёнскай кар'еры часта так бывае, што па волі сваіх быўшых хлебадаўцаў яны «замаўкаюць» назаўсёды тады, калі вельмі шмат ведаюць і мець іх нявыгадна. Так, мабыць, было і з Ільяшэвічам.

Так з дакументаў і прыведзеных фактаў памалу вырысоўваецца воблік мгр Хведара Ільяшэвіча — «дзядзькі Хведара», або Святаслава Залужнага, заслужанага шпіёна абвера, супрацоўніка беластоцката акружнога гестапа, арганізатара і духоўнага правадыра беларускага фашысцкага руху на Беласточчыне.

А. АМІЛЬЯНОВІЧ

Белавежа. Магіла 483 расстраляных.

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

ХОДЗЯЧЫЯ КАЖУХІ

Нярэдка ў нас можна пачуць, што не варта ўжо гадаваць авечак, не аплачваецца. Таму пагалоўе авец у нашым ваяводстве з кожным годам ўсё меншае. На першы погляд здаецца, што гэта вядзе да змяншэння скупу воўны. Але не. Гадоўцы авец прадаюць столькі воўны, як і раней, ды яшчэ лепшай якасці. Растлумачыць гэтую з'яву можна вельмі проста: ёсць у нас менш авечак, але значна паправілася іх якасць. Наглядаецца вялікая розніца ў колькасці настрыжанай з авечкі воўны. Наша шырока распаўсюджаная авечка дае ў сярэднім 1,8 кг воўны, а найлепшыя пароды даюць 12 кг. І хоць за пародзістымі авечкамі патрэбны лепшы дагляд, аднак даходы значна перавышаюць кошты гадоўлі. Значыць, варта гадаваць авечак, але пародзістых, такіх, якія даюць не менш 3,5—4,5 кг воўны.

Гэтую думку пацвердзяць Юзэф Мачульскі і Юзэф Жэра з вёскі Гжыбы - Ажэпы, Сямяціцкага павета, або Юзэф Лукасяк з Руткі. Яны атрымоўваюць ад адной авечкі каля 4,5 — 5 кг воўны добрай якасці. Такіх гадоўцаў у нас ёсць нямала. Нездарма ж гадоўля авечак лічыцца нашай спецыяльнасцю.

Гадоўля авец аплачваецца ў тых краінах, дзе ёсць добрыя пасбішчы, дзе сухі і цёплы клімат. Таму вялікія дасягненні ў авечкагадоўлі маюць Аўстралія, Новая Зеландыя, Аргентына, краіны Паўднёвай Афрыкі і прыкаўказскія раёны СССР. Якраз у СССР знаходзяцца найлепшыя ў свеце

(Працяг на стар. 7)

СПАТКАННЕ НЕ НА ПАДДАШЫ

(Працяг са стар. 1)

У гэтым годзе дачка яе ўжо здае экзамен на атэстат сталасці. Хоча ісці ў медыцынскую акадэмію, а маці намаўляе на філалагічны факультэт. Хоча, каб была настаўніцай. Ці такі салодкі хлеб настаўніцкі? Для дырэктар Тропак гэты хлеб не страціў сваёй саладосці. Хочацца ёй вучыць, у гэта ўкладаць сілы, а не ў арганізацыйна-папяркова - бюракратычную бегатню. Любіць быць з моладдзю, «сваёй добрай моладдзю». Але калі напісала просьбу да ўлад, каб звольнілі з дырэктара і далі працаваць настаўніцай, атрымала толькі 200 зл. нейкага дадатку да зарплаты (невялікай). Такі быў адказ. А мне, даведаўшыся аб гэтым, стала прыемна, што такім добрым працаўніком, добрым дырэктарам аказваецца гэтая рухлівая тонкая жанчына. Іменна таму, што жанчына. Што з'яўляецца жывым доказам супраць усіх павярхоўных сцвярджэнняў аб меншай прыдатнасці і здольнасці жанчыны. Праўда, можна знайсці розніцу паміж дырэктар Тропак і некаторымі мужчынамі на высокіх пасадах. Анастасія Тропак не любіць гаварыць, а любіць рабіць. Ужо другую кадэнцыю яна ваяводская радная. І інтарэсы свайго павета ў ваяводстве бароніць з адданасцю. Даводзіцца ёй выступаць. Перад кожным выступленнем перадрыжыць, але выступленне яе мае толк і сэнс. Лішняя смеласць вядзе да балбатні, якой не церпіць дырэктар Тропак.

Маючы шырокія веды, падыход гісторыка, з'яўляецца неадлучным дарадчык[illegible] афіцыяльных павятовых урачыстасцей. Па начах піша даклады для іх, характэрныя сціпласцю, канкрэтнасцю тэмы. Ужо некалькі год яна старшыня павятовага праўлення Ліг[і] жанчын.

Прызнаецца, што мала цяпер там працуе, не хапае часу. Трэба б да лекара схадзіць, часта галава баліць, але ўсе на потым, а пакуль у шуфлядзе заўсёды знойдуцца таблеткі.

Прашу яе здымак. Няма «Напішыце, што зрабілі, але лопнуў негатыў», — смяецца. Я не спадзявалася, што яна такі вясёлы чалавек. «Люблю пасмяяцца, часам і паплачу ноччу». «Што плач дае?!» — кажу. «А тое, што на ранак з большай заўзятасцю бяруся за работу». З такім пла[ч]ам можна згадзіцца.

Звініць званок. Дырэктар мае цяпер урок. Гэтай прыемнасці, як кажа, не можа адабраць у яе сам міністр. Па крутых сходах спускаюся з паддашша, дзе ў спартанскіх умовах працуе адзін з многіх людзей Дваццацігоддзя.

ВЕРА ЛЕЎЧУК

На здымку Анастасія Тропак на апошнім з'ездзе БГКТ.

Фота: архіў.

Святочная размова

(Працяг са стар. 1)

Лічу, што нават жанчыны з некалькімі дзяцьмі павінны выйсці з хаты і глянуць на жыццё іншымі вачыма — усё для ўласнай карысці.

Надзея Азябла — Пянькі (Беластоцкі пав.).

— Існуе вялікая розніца ў выглядзе гарадской і вясковай жанчыны. Інакш яны адзеты, інакш захоўваюцца. Я, хоць з вёскі, люблю быць моднай. А таксама ж, як кожная вясковая жанчына, працую на гаспадарцы і таксама, як кожная з іх, не многа маю лішняга часу. Вясковыя жанчыны часта лічаць, што намаляваць губы ці ўжываць іншыя касметыкі — не для іх. Няпраўда! Вазьміце ў рукі газету, там напісана інакш. Хацелася б, каб жанчыны на вёсках больш звярталі ўвагі на сучасную моду, а просьба да ўсіх мужчын, каб не лічылі дрэннымі такія імкненні ў вясковай замужняй жанчыны.

І на гэтым заканчваем нашу размову. Дзякуем. Калі хто з жанчын хоча яшчэ аб нечым сказаць, просім. Можам і павінны гаварыць аб жанчынах не толькі ў дзень іх свята.

В. Л.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Я — САРД, СІНЬЁРЫ!

На вузкім закавулку горнага сяла ідзе святочны натоўп. Паперадзе два смуглявыя маладыя хлопцы. Яны іграюць на двухствольных флейтах з чароту. За імі дзяўчаты і хлопцы з вазамі, блюдамі, флягамі, талеркамі ў руках. Ззаду тупае асёл, нагружаны нейкімі скрынямі. Такімі скрынямі, дошчачкамі загружаны павозкі, якія цягнуць валы. Рогі валоў абкручаны шаўковымі істужкамі, а шыі — вянкамі кветак. На канцы гэтай цікавай працэсіі энергічна ступае сівавалосы стары ў галаўным уборы, званым у гэтых мясцінах «берытта».

— Што гэта? — пытаем старога.

— Нічога асаблівага, — адказвае ён. — Мая ўнучка Джавана выканала традыцыйны абрад — «перанос пасагу». Пераносяць усё: тканіну, дываны, пасуду, нават мэблю, якую мясцовыя людзі вельмі цэняць, бо ў іх хатах мала яе. А каб здавалася, што нявесце даюць вельмі багаты пасаг, на зайздрасць суседзям, разбіраюць на дошчачкі ложак і камод і ўсё нясуць асобна. Некалькі асоб нясе масіўны сундук, аздоблены прыгожаю разьбою — у ім маладая жонка будзе перахоўваць найбольш каштоўныя рэчы.

У руках маткі маладога — аліўная лямпа, якую тут лічаць знакам сямейнага шчасця. Усім забаронена аглядацца назад: там застаўся былы дом нявесты, а з былым цяпер канец! Яна пачынае новае жыццё.

— Гэты звычай такі даўні, як сама Сардынія, — задуменна кажа стары...

У Еўропе мала ведаюць пра востраў Сардынію, што на Міжземным моры. Даўным - даўно жылі на ім плямёны, пабудаваўшыя тут загадкавыя «нурагі» — велізарныя будовы да 20—25 метраў вышынёю, з вялікіх каменных валуноў. Выглядаюць накшталт вежаў у форме зрэзанага конуса. Унутры кожнай вежы ёсць некалькі цёмных памяшканняў, туды папасці можна толькі цераз вузкія шчыліны ўваходаў. Што гэта такое нурагі: ці жылі ў іх людзі, ці толькі маліліся ў іх да сваіх багоў? А, можа, гэта нейкія крэпасці? Вучоныя пакуль што не могуць нічога высветліць.

У 1861 годзе Сардынія ўвайшла ў склад аб'яднанага Італьянскага каралеўства. Цяпер яна лічыцца аўтаномнаю вобласцю Італьянскай Рэспублікі. Сардынцы рэдка пакідаюць свой востраў. Сучасны свет з яго рухам і шумам знаходзіцца побач, за гадзіну можна быць у Рыме або Неапалі. Але чаго і пашто? За пакупкамі? Даволі асядлаць асла і паехаць на рынак да найбліжэйшага мястэчка. А мо' прыдалося б падшукаць сабе работу, заробак у Рыме? Дарэмна, у Італіі і без таго больш двух мільёнаў беспрацоўных і галодных. Прытым, як сардынец разгаворыцца ў вялікім італьянскім горадзе?! Яго мова настолькі адрозніваецца ад італьянскай, што сардынскія дзеці на першых уроках у школе зусім не разумеюць, што гаворыць да іх італьянская настаўніца. Запытаць чалавека: «Хто ты — італьянец?», ён здзіўлена рушыць плячыма і адкажа: «Но, сіньёр, соно сардо (Не, сіньёр, я сардынец)».

У сем'ях сардынцаў многа дзяцей. На востраве лічыцца, што дастойнымі пашаны могуць быць толькі тыя бацькі, якія маюць, як гаворыцца, штогод па дзіцяці, у найгоршым выпадку — што два гады, але не радзей. Родзяць у хаце, збіраюцца суседзі, а муж павінен стаяць каля дзвярэй, вывесіўшы над імі свае штаны з дамаштканага палатна. Кожны, хто ўваходзіць, б'е па штанах палкаю і дае волю языку на порцыю салёных жартаў у адрас гаспадара штаноў і... сям'і. Затым прыходзяць госці з падарункамі.

Сардынянкі вельмі рэлігійныя, і звычайна ўжо на восьмы дзень пасля родаў жанчына выходзіць з хаты і ідзе ў касцёл, каб «ачысціць» сябе, бо лічыцца, што ад моманту родаў над ёю мае асаблівую ўладу д'ябал...

Сардынцы, што жывуць у гарах, будуюць хаткі з камення або самаробнай цэглы. У сярэдзіне пакоя размешчана вогнішча, на якім пастухі гатовяць авечы сыр. Таму такія хаты завуць «сыраварнямі». Галава сям'і летам начуе на двары, а зімою на падлозе каля вогнішча. Зрэшты, галаве сям'і не часта здараецца спаць у хаце: пастухі месяцамі качуюць са стадамі. Сардынскую сялянку рэдка напаткаеш за працаю ў полі або на пасьбішчы. Яе спрадвечны абавязак — заўсёды быць ля вогнішча, у хаце. Тут яна выхоўвае дзяцей, тут яна іх родзіць, тут яна і паміpае. Усё яе жыццё — ля вогнішча, на халоднай каменнай падлозе. (а-ся)

КАМУ ЯКАЯ ПРЫЧОСКА?

ДРЭННА ◆ ДОБРА ◆ ДРЭННА ◆ ДОБРА

Высунутая барада будзе лепш выглядаць пры пушыстых валасах на патыліцы, з высокім зачосам над ілбом.

Вузкі твар патрабуе шырокай пышнай прычоскі.

Калі курносы нос, дык прычоска на ілбе, шчоках і патыліцы не павінна паўтараць яго лініі.

Калі твар «сэрцам», добра мець доўгія валасы, начэсаныя на лоб.

Малы падбародак і зрэзаны лоб ліквідуюць валасы, начэсаныя на шчокі і лоб.

І доўгі нос выдаецца меншым, калі прычоска пышная над ілбом і на патыліцы.

Вуглаватаму твару з моцным падбародкам не пасуе прычоска, расшыраная ўнізе.

Высокі лоб патрабуе прычоскі з грыўкай і пушыстай на патыліцы.

Ствараецца „лятаючы сподак"

Некалькі год назад мы пачулі сенсацыйнае паведамленне: нашу планету наведваюць «прышэльцы з космасу». Яны прылятаюць на касмічных караблях, якія нагадваюць па форме талерку або сподак. Некалькі чалавек убачылі, як яны лятаюць і нават прызямляюцца...

Неўзабаве гэта фальсіфікацыя была выкрыта вучонымі. Аб «лятаючых сподках» пачалі забываць... Аднак група канадскіх інжынераў з фірмы «Ауро», цікавілася «сподкамі» не толькі з цікавасці. Гэта гісторыя штурхнула іх на думку сканструяваць лятальны апарат, які меў бы форму дыска.

Магутны вентылятар вертыкальна падымае «сподак» у паветра. Затым рэактыўная струя адхіляецца назад, і апарат пераходзіць у гарызантальны палёт.

Канадскія вучоныя лічаць, што «сподкавая» форма апарата з'яўляецца ідэальнай для палёту на малых вышынях і з вельмі вялікімі хуткасцямі.

Ці ведаеце вы, што...

У Польшчы здабываюць прафесію 61 алжырац. Прафесію механіка грамадзянскага паветранага флоту атрымае 16 алжырцаў, тэкстыльшчыка — 10, металурга — 19, млынара — 4; 12 наймалодшых з іх напраўлены на курс польскай мовы ў Лодзі. Ад новага навучальнага года яны будуць вучыцца на тэхнікаў энергетыкі. На прафесіянальнай практыцы будуць яны год, а вучоба ў тэхнікуме, з уступнай вучобай польскай мовы будзе працягвацца 6 год.

* * *

Паводле статыстыкі ЮНЭСКО на свеце 700 мільёнаў непісьменных. Гэта больш як адна пятая насельніцтва зямнога шара. Большасць непісьменных пражывае ў краінах адсталых гаспадарча (мх)

„САТУРН"

Васіль Ардамацкі

Становішча нямецкіх войск на Цэнтральным фронце рабілася ўсё больш напружаным. У першы летні месяц савецкія войскі зрэзалі непрыемныя для сябе выступы фронту. Усім было ясна, што гэта яшчэ не галоўнае наступленне, але ўжо яўная да яго падрыхтоўка. У апошні час сюды ішлі загады Гітлера аб перакідцы дывізій на іншыя фронты. Абмяркоўваць загады Гітлера ніхто не меў адвагі. Генералы, паціскаючы плячыма, гаварылі сваім падначаленым, быццам у фюрэра ёсць дакладныя даныя, што наступлення рускіх на Цэнтральным фронце ў найбліжэйшы час не будзе, і ён вырашыў застрахавацца сябе на захадзе. Затым прыйшоў загад Гітлера аб неабходнасці падрыхтавацца да зняцця з фронту цэлай арміі. Вось толькі калі спрацавала даўно пачатая дэзінфармацыйная гульня, якую пры дапамозе захопленых агентурных пунктаў абвера вяла савецкая контрразведка. У хітра расстаўленыя сеткі гэтай гульні трапіў Канарыс, а за ім і генеральны штаб гітлераўскай Германіі. Яны паверылі, што руская армія рыхтуе прарыў там, дзе яго найменш можна было спадзявацца.

У гэты час Шчукін пачаў небяспечна спяшацца. Працуючы ў групе «Два ікс», ён аб становішчы спраў на Цэнтральным фронце ведаў вельмі мала, але адчуваў навокал сябе атмасферу вялікай трывогі. Шчукін нерваваўся: яму хацелася як найхутчэй і найлепш даказаць Рудзіну шчырасць свайго абяцання, заслужыць прабачэння Радзімы, а праца ў групе «Два ікс»

109

была арганізавана так, што Шчукін нічога, апрача таго, што ён зрабіў сам, фактычна не ведаў. І ён не мог зразумець галоўнага: навошта група «Два ікс» засылае ў Маскву агентаў з дакументамі, разлічанымі на жыццё ў Савецкім Саюзе нават у пасляваенны час.

У сярэдзіне дня Шчукіна выклікалі да Мюлера.

— Мне патрабуецца ваша дапамога, — сказаў той. — Зараз сюды даставяць адну дзяўчыну, дакладней — былую дзяўчыну. Яна была санітаркай у партызанскім атрадзе, трапіла ў палон, а ў лагеры жыла з афіцэрам СС. Праўда, гавораць, у іх была любоў. Афіцэра, яе каханка, адтуль забралі, яна засталася адна, і цяпер мы хочам зрабіць яе нашым агентам і закінуць у савецкі тыл. Затым, магчыма, нават, калі закончыцца вайна, яна павінна перабрацца ў Маскву, па адрасу, які мы ёй дамо. Там яе будуць чакаць, уладзяць на працу, і больш ад яе нічога не трэба, апрача аднаго, — чакаць, пакуль да яе не прыдзе чалавек, які фармальна стане яе мужам. Яе ўжо апрацоўвалі ў Мінску, але яна не згаджаецца. А ўсё ў ёй ідэальна: любоўная сувязь з эсэсаўскім афіцэрам дае нам у рукі дасканалую пагрозу на выпадак яе здрады, падыходзіць таксама ўзрост. І раптам гэта ўпартасць. Пагутарце вы з ёй. Мо' з рускім яна будзе больш падатліва. Вашу гутарку мы запішам на плёнку, і потым мы яе прааналізуем.

У дзверы пастукалі. Мюлер быстра адыйшоў у глыбіню кабінета, сеў там і закрыўся журналам.

Канвойны ўвёў у кабінет худую дзяўчыну. Вочы яе выказвалі дзікі жах.

— Сядайце, Алейнікава, сядайце, — ветліва сказаў Шчукін і паказаў ёй на крэсла.

Яна села.

Шчукін пачакаў крыху і спытаў тонам добрага настаўніка.

— Ці добра вы зразумелі, што вам прапануюць?

— Так, але я гэтага не зраблю, — адказала Алейнікава.

— Усё ж я вам скажу аб гэтым яшчэ раз.

110

Шчукін пераказаў ёй тое, што сам пяць мінут назад пачуў ад Мюлера.

— Я гэтага не зраблю, — паўтарыла Алейнікава. Да іх падыйшоў Мюлер. На твары ў яго была салодкая ўсмешка. Перакручваючы рускія словы, ён сказаў:

— Вы тоже не будет соглашаться, если мы сказал, что человек, который будет прийти к вам в Москве, есть ваш большой любовный друг Гельмут?

Алейнікаву быццам пугай ударылі.

— Так, так, — усміхнуўся Мюлер. — Менавіта так. Прыдзе да вас Гельмут. Дык што можна яму паведаміць? Хочаце вы з ім сустрэцца ў Маскве? Так? Не?

— Я не зраблю гэтага, — ціха сказала Алейнікава.

— Так і паведаміць Гельмут? — ужо строга спытаў Мюлер.

— Паведамляйце.

— Падумай яшчэ.

— Няма чаго мне думаць.

Унутры Мюлера быццам нейкая пружына лопнула. Ён схапіў са стала цяжкую вязку ключоў і пачаў біць ёю Алейнікаву па твары.

Рудзін на працягу ўсяго гэтага дня дарэмна намагаўся сустрэць Шчукіна. Яшчэ ўчора ён праз Бабакіна атрымаў ад Маркава запіску: «Злоўлены яшчэ адзін адпраўлены «Сатурнам» агент, які мяркуючы па дакументах, павінен быў закансервавацца на вельмі доўгі час, аж да пасляваеннага. Паказанняў па гэтаму поваду арыштаваны не даў. Старкоў катэгарычна загадвае тэрмінова высветліць у чым тут справа?

Рудзін ведаў толькі адно — што і гэты агент пасланы групай «Два ікс». Няўжо Шчукін па-ранейшаму нічога не можа даведацца і таму апошнія дні пазбягае сустрэчы з ім?

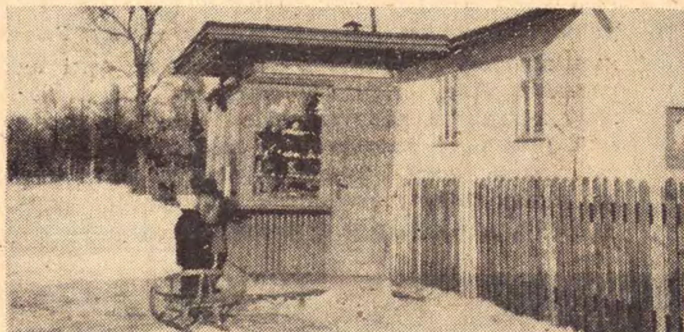
У вестыбюлі «Сатурна» ля дошкі аб'яў стаяў Шчукін. Рудзін паглядзеў на яго амаль нянавісна: вось дзеяч, хоча і нявіннасць захаваць і капітал набыць. Калі Рудзін падыйшоў да яго, Шчукін ціха сказаў:

— Трэба пагаварыць.

Рудзін прайшоў міма яго і пачаў узнімацца па лес-

111

ТРЫБУНА чытачоў

Вясковы кіёск

Штораз часцей у нашых вёсках можна сустрэць кіёск з газетамі. На здымку кіёск у вёсцы Чыжы, Гайнаўскага павета. Кіёск прадае, як інфармуе нас прадаўшчыца Пелагея Васілюк, штотыдзень 8—10 экземпляраў «Нівы», 5—6 — «Пшыяцёлкі» і, штодзённа 8—10 — «Газеты Беластоцкай». Гэта зразумела не ўсё. Кіёск жа мае каля 12.000 зл месячнай выручкі. (п)

ПА СЛЯДАХ НАШЫХ МАТЭРЫЯЛАЎ

КАНЕЦ РОДУ „ГАЗНІКАЎ"

У нумары 34(391) «Нівы» мы друкавалі рэпартаж пад назваю «Газнікі». У ім апісалі, як два браты - хуліганы, якіх празвалі «газнікамі», Іван і Сцяпан Пракапюкі з вёскі Курашава на Гайнаўшчыне трымалі пад страхам усю аколіцу, выраблялі, што толькі хацелі, а людзі маўчалі, баяліся. У час адной з авантур іх сваяк, стары Тэслюк, баронячыся ад нападу, забіў сякераю раз'юшанага Івана. У той час Сцяпан сядзеў у турме (браты рэдка бывалі разам на свабодзе). Калі Сцяпан вярнуўся з турмы, ён адпомсціў Тэслюку, забіваючы яго стальвагаю.

Як мы даведаліся ў гайнаўскай пракуратуры, Сцяпан Пракапюк засуджаны за гэта на пажыццёвае зняволенне (дажывоце). (ся)

ЛАСІНСКІЯ НАВІНЫ

За гады народнай улады вёска Ласінка, Гайнаўскага павета, сталася цэнтрам гаспадарчага і культурнага жыцця аколіцы. У Ласінцы змяшчаецца грамадская рада, пункт аховы здароўя, пошта, сямікласная школа і прыгожая новая крама.

Пункт аховы здароўя, кіраўніком якога з'яўляецца лекар Я. Лясота, на працягу некалькіх год існавання здабыў давер і належную пашану сярод людзей аколіцы.

Новае з кожным годам прабівае ўсё шырэйшую дарогу ў Ласінку. Доўгімі правадамі ў вёску прыйшла электрычнасць. Дзякуючы гэтаму многія сяляне купілі радыёпрыёмнікі, а некаторыя нават тэлевізары. Вясковую цішыню хат ажывіла музыка, цікавыя радыё- і тэлеперадачы. Вёску часта наведваюць кінаперасоўкі. Электрычны ток з'явіўся добрым штуршком у напрамку механізацыі вёскі. Некаторыя гаспадары купілі электрычныя рухавікі. Ласінка робіцца сучаснай вёскай.

Ян Керсноўскі

Са Скупава відаць Інсбрук

У вёсцы Скупава ёсць сямікласная школа. У ёй навучаецца 130 дзяцей. Кіраўніком школы з'яўляецца Язэп Навіцкі. Калі давялі да Скупава электрычную лінію, тады было вырашана купіць тэлевізар. Пачалі збіраць грошы.

Дзеці палолі ў гадавальніку дрэўцы, рабілі ачыстку ў лесе, палілі галінкі. Збіралі таксама макулатуру, злом, бутэлькі. Бацькі дзяцей капалі патрэбныя ў лесе равы, садзілі насенне. Усе разам зарабілі шмат грошай. Апрача таго гурток БГКТ унёс 1500 зл. на тэлевізар, а павятовыя ўлады далі 5 тыс. зл. І так быў куплены тэлевізар за 12 тысяч зл. Зараз кожны член бацькоўскага камітэта школы па чарзе дзяжурыць. Ён уключае і выключае тэлевізар і дапільноўвае парадку. Дзецям дазваляецца быць на тэлевізары толькі да 20 гадзіны, а старэйшыя глядзяць даўжэй. Задаволеныя ўсе, што дачакалі часу, калі сядзіш сабе ў школьнай зале і бачыш, што робіцца ў Інсбруку. Я таксама штовечар прыходжу на тэлевізар.

Яўгень Рэент
вёска Міхнаўка

ШТО БУДЗЕ З ЯНКАМ

(Працяг са стар. 4)

го жыць? Метрам жыта, якое атрымаў за працу ў Дамброўскага голаду на даўжэй не заспакоіш. Ахапак сена, якое Дамброўскі скасіў на іх гаспадарцы і падкінуў вазком, каровы таксама не пракорміш. У Янкі няма вопраткі. На нагах растрэпаныя гумякі. Парваны летнічак зімой не нагрэе.

Грамадскі апякун зноў пачаў турбаваць аддзел апекі. Прыехалі нарэшце. Маці ўгаварылі неяк. Згадзілася паехаць лячыцца. Янка баяўся другі раз ехаць у дзіцячы дом. Уцёк у лес. На снезе сляды выразныя. Злавілі і павезлі.

А вечарам у гэты ж дзечь хворая Тафіля вярнулася з сынам дамоў.

На другі дзень Прэзідыум ГРН у Юшкавым Грудзе атрымаў паперку, што аддзел грамадскай апекі вырашыў пакінуць сям'ю Каліноўскіх (маці і сына) на старым месцы жыхарства.

Значыць, вырашыў пакінуць псіхічна хворую жанчыну з сынам у хатцы, якая валіцца ад старасці, без ніякіх сродкаў на жыццё.

Чаму так вырашыў аддзел апекі? Хто яго ведае. У паперцы няма ніякага выяснення.

Пасля аказалася, што аддзел апекі проста пашкадаваў раздзяляць маці з сынам (дадайма, псіхічна хворую маці са здаровым пакуль што сынам).

Як пойдзе далейшы лёс хлопчыка? Да вясны недалёка, а там «апякун» знойдзецца. Вось да гэтага, па-мойму, нельга дапусціць.

В. Баршчэўскі

ХОДЗЯЧЫЯ КАЖУХІ

(Працяг са стар. 5)

авечкі на кажухі (раманаўскія авечкі), а Аўстралія славіцца воўнай найлепшай якасці (мерыносы).

Пераможнае шэсце вялікай хіміі прынесла сумненні авечкагадоўцам. З'явілася шмат тканін з сінтэтычнага валакна, якія канкуруюць з воўнай. Некаторыя прарочылі крах авечкагадоўлі, нібы сінтэтычнае валакно поўнасцю заменіць натуральную воўну.

Хімія трыумфуе, згода. Створаны розныя гатункі тканін. Яны ў нейкай ступені абмежавалі патрэбу ў воўне. Але не спраўдзіліся чуткі аб перамозе штучнай пражы над воўнай. Воўна ўсё яшчэ лічыцца лепшай. Яна мае цэлы шэраг добрых якасцей: дрэнна праводзіць цяпло, эластычная, лёгкая і моцная, добра ўцягвае вільгаць, лёгка фарбуецца, не парыць, добра прадзецца і збіваецца. Ні адно сінтэтычнае валакно не мае ўсіх гэтых якасцей.

Таму авечкагадоўля на Беласточчыне мае перад сабой вялікія перспектывы. Аднак трэба хутчэй палепшыць пародзістасць авечак. Ва ўсходніх раёнах трэба працягваць працу над удасканаленнем беластоцкай верасоўкі. У цэнтральнай і паўночнай частцы ваяводства трэба паляпшаць доўгашэрсную пароду. Добрыя вынікі дае скрыжаванне мясцовых парод з кентамі або мерыносамі.

Інж. М. Сухажэбрскі

КІНО

Праграма на 10 — 15.III.1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Stworzenie świata" (czeski), 10—11. „Zabawa na sto dwa" (angl.), 12—13. „Haszek i jego Szwejk" (radz.), 14—15.

Кляшчэлі
„Zamek z bajki" (NRF), 10—12. „Weekendy" (polski), 13—15.

Дубіны
„Król Maciuś I" (polski), 14—15.

Нараў
„Przepustka na ląd" (radz.), 11—15.

Нараўка
„Siedem nianiek" (radz.); 11—15.

Чаромуха
„Gdzie rzeki błyszczą w słońcu" (czeski), 10—12. „Niewidomy muzyk" (radz.), 13—15.

Чыжы
„Kozara" (jugosł.), 11—15.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Ulica Andrzeja Krutikowa" (radz.), 11—15.

Бранск
„Zwycięstwo nad Wołgą" (radziecki), 10—12. „Gdzie jest generał" (polski). 13—15.

Гродзіск
„Smarkula" (polski), 14—15.

Орля
„Torreador" (meksykański). 11—15.

Райск
„Przystanek — komisariat" (węgierski). 11—15.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Droga do przystani" (radz.), 10—12. „Nieznajomi z pociągu" (USA), 13—15.

Міхалова
„Ziemia aniołów" (węgierski), 10—12. „Kanciarze i Spółka Akcyjna" (NRF), 13—15.

Супрасль
„Wyprawa w Tatry Słowackie" (CSRS), 10—12. „Nieletni świadek" (angl.), 13—15.

Чорна Беластоцкая
„Skradziono bombę" (rumuński), 10. „Diabelska przepaść" (czeski), 11. „Zwariowane lotnisko" (radz.), 12—13. „Sonaty" (hiszpański), 14—15.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Poławiacze gąbek" (radz.); 10—12. „Nieznajomi z pociągu" (USA), 13—15.

Мілейчыцы
„Ewakuacja" (radziecki), 10—11. „Weekendy" (polski), 12—13. „Kiermasz" (NRF), 14—15.

Нурэц
„Ocean Lodowaty wzywa" (czeski), 10—12. „Kanciarze i Spółka Akcyjna (NRF), 13—15.

Сідра
„Ludzie błękitnego płomienia" (radz.), 10—11. „Nasz kochany potwór" (angl.), 12—13. „Gwiaździsty bilet" (radz.), 14—15.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Zakochała się dziewczyna" (radziecki), 10—12. „Daleka jest droga" (radz.). 13—15.

Сухаволя
„Rodzaj miłości" (angl.), 10—12. „Krążownik szos" (franc.), 13—15.

Шудзялава
„Diabeł morski" (radz.), 11—15.

Янаў
„Dziewczęta" (radz.), 10—12. „Ostatni kurs" (polski), 13—15.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Trudne godziny" (radz.), 14—15.

Новы Двор
„Ludobójcy" (szwedzki); 14—15.

КАЛІ ЗА АКНОМ ЗАВІРУХА

(Працяг са стар. 5)

аплоціцца. У мінулым годзе спрактыкавалі.

— Гэта праўда, — падтрымоўвае яго Міранчук. — Наняў быў я трактар касіць луг. За 75 сотых заплаціў 115 злотых. Каб прышлося наняць касцоў, выпала б амаль падвойна. Падобна спрактыкаваў пры капанні бульбы.

— Шкада толькі, што наш гурток не мае ўласнага трактара.

Пяцікласніца Надзя хоча спаць. Мар'я Сацэвіч рыхтуе для яе пасцель.

Аднавяскоўцы развітваюцца з гасціннымі гаспадарамі. А завіруха ўсё яшчэ гудзе за вокнамі.

— Мабыць, не прыедзе заўтра аграном, — дзеліцца сваімі думкамі Міранові, высока падымаючы каўнер кажуха.

— Пры такім надвор'і? А шкада. Цікавая гутарка мела быць.

У Грабарку прыязджае раённы аграном з Мілейчыц. Бывае ён там часта. Ёсць жа аб чым пагутарыць. Хаця б аб справах воднай суполкі. Моцная гэтая водная суполка. Пад апекай яе членаў 48 кіламетраў меліярацыйных равоў, якія штораз трэба дакладна чысціць, і 46 гектараў загаспадараваных, высакаякасных сенажацяў. Вясною гэтая плошча яшчэ павялічыцца. Сяляне карчуюць хмызняк. Будуць араць луг і сеяць адборную траву. Тады ў кароўніках будзе яшчэ больш цесна, хаця ўжо зараз, як правіла, амаль кожны гаспадар у Грабарцы трымае па тры — чатыры каровы і па двое — трое цялят.

А на першы позірк выдавалася б, што гэта тыповая, дошкамі ад свету забітая вёска. Тут жа ні школы, ні святліцы няма.

ВІКТАР РУДЧЫК
Фота аўтара

віцы. Шчукін пайшоў за ім. Дагэтуль яны выконвалі строгую ўмову: аб сваіх справах у памяшканні «Сатурна» не гаварыць. Але выходзіць цяпер разам побач дзяжурнага афіцэра, які сядзеў у вестыбюлі, было рызыкоўна. А размову са Шчукіным Рудзін адкладаць больш не мог.

Яны зайшлі ў службовы пакой Рудзіна. Селі.

— Што ў вас? — спытаў Рудзін.

Шчукін расказаў аб дакументах неваеннага ўзору, якія ён цяпер рыхтуе для агентаў. Расказаў аб допыце Алейнікавай і аб здзіўляючай фразе Мюлера, што Алейнікавай трэба будзе чакаць пасланца Мюлера аж да пасляваеннага часу. І, урэшце, аб тым, што апошнім часам апрацоўваны ім кантынгент складаецца са здраднікаў і актыўных памагатых гітлераўцаў. А сёння раніцай Мюлер дамовіўся з начальнікам гестапа, каб той выбраў для яго найактыўнейшых паліцаяў і сакрэтных асведаміцеляў.

— Што ж мне рабіць? — спытаў Шчукін. — Я ж адчуваю, што тут нешта скрыта.

— Вы ведаеце хоць прыкладна, у якім месцы іх закідваюць?

— Не. Я раблю сваю частку работы па падрыхтоўцы пашпарту, калі ў ім яшчэ няма нават прозвішча. Агентаў адвозяць на аэрадром недзе ў Польшчы. Але не ўсіх. Вось усё, што я ведаю.

— У чым заключаецца ваша праца?

— Я раблю штамп прапіскі.

— Дык на штампе ўказана і месца жыхарства?

— Але я не ведаю прозвішча, ды і гэта зусім не значыць, што агента засылаюць менавіта ў тое месца, дзе прапісаны яго пашпарт.

— Які-небудзь подпіс на штампе прапіскі робіцца?

— Абавязкова. Подпіс начальніка пашпартнага аддзела міліцыі.

— Вы падпісваецеся неаднолькава?

— Зразумела.

— А што, калі ва ўсіх варыянтах подпісаў рабіць нейкі адзіны ўмоўны знак?

Працяг за тыдзень

112

Дарагое Сэрцайка!

Я, Валя з Бельскага павета, чытаю твае парады і звяртаюся да цябе з просьбаю. Маю 16 год і да гэтай пары ніколі нікога не кахала, таму і не мела ніякіх клопатаў. Вёска наша невялікая, моладзі нямнога, але жыццё праходзіць весела. У нашай вёсцы ёсць гурток мастацкай самадзейнасці, да якога належу і я. Зімою мы, хлопцы і дзяўчаты, збіраемся ў школе і развучваем розныя пастаноўкі.

У гэтым годзе ў нашай вёсцы пачалася пабудова новай крамы. Муляром гэтай крамы быў Валодзя В з Бельскага павета.

У вольныя хвіліны Валодзя пачаў заходзіць да нас дахаты. Цяпер мы з Валодзем не можам жыць адно без другога. Валодзя прызнаўся, што мяне вельмі кахае і хацеў бы са мною ажаніцца. Я таксама яго шчыра кахаю, толькі адно мне ў яго не падабаецца: Валодзя прыходзіць заўсёды п'яны, п'яны бадзяецца па вёсцы, а нават бывае, што і з кім-небудзь паб'ецца. Бацькам Валодзя вельмі падабаецца, асабліва бацьку, бо і бацька любіць заглянуць у кілішак. Калі Валодзя падап'е, дык цалуе мяне пры бацьках і застаецца ў нас начаваць. Мне вельмі сорамна, бо моладзь маёй вёскі смяецца з мяне, але бацькі не звяртаюць на гэта ўвагі. Валодзя запрапанаваў мне жаніцца. Але я не ведаю, што рабіць. Ці ён, калі ажэніцца са мною, зменіць свой характар?

Я скончыла толькі 7 класаў, але рашыла ў гэтым годзе паступіць у нашай вёсцы ў школу сельскагаспадарчай падрыхтоўкі. Але Валодзя мяне адмаўляе, гаворыць, што на гаспадарцы школа непатрэбная.

Валя
з Бельскага павета

Дарагая **Валя!**

Раю табе не лічыць на тое, што калі Валодзя ажэніцца, дык зменіць характар, не будзе піць і хуліганіць. Такіх выпадкаў вельмі, вельмі мала. Падругое, ты яшчэ не атрымаеш шлюбу, бо не маеш 18-ці год. Каб атрымаць дазвол на шлюб ў 16 год, трэба мець прычыны, а ты аб іх нічога не пішаш. Але ніколі не раіла б табе выходзіць замуж такой маладой ды яшчэ за п'яніцу і хулігана. Змарнуеш маладыя гады, найпрыгажэйшыя гады ў жыцці чалавека, ды і ўсё сваё жыццё. Напэўна і ў тваёй вёсцы ёсць пакрыўджаныя жанчыны, у якіх мужы — п'яніцы і хуліганы, і напэўна ты бачыш, якое ў іх цяжкое і сумнае жыццё. І не толькі жанчын, а і іх дзяцей. Ты павінна як найхутчэй пакончыць са сваім каханнем да Валодзі і заняцца навукай. Няпраўда, што навука на гаспадарцы непатрэбна, наадварот, вельмі патрэбна. Відаць, Валодзя не толькі п'яніца і хуліган, але і працаваць не любіць. У кожным выпадку Валодзя — гэта абсалютна не кандыдат на мужа, прынамсі цяпер, а таму, каб лягчэй было перажыць табе расстанне з Валодзем, займіся навукай.

СЭРЦАЙКА

ВЫПАДАК У ЦЫРУЛЬНІ

Цырульнік, голячы шыю кліенту, бурчаў:

— Ну і шыя! Ну і шыя!

— Бо ем сала, — пасміхаўся кліент.

— Для мяне, хоць самога чорта еш, толькі мый шыю, — адрубаў цырульнік.

АСЦЯРОЖНЫ

— Рыгор, ты чаго пад стол залез?

— У кухні шклянка разбілася.

«Я па ўласнаму вопыту ведаю, што злачынец мог украсці вядром алей з цыстэрны, не разліўшы пры гэтым ні кроплі».

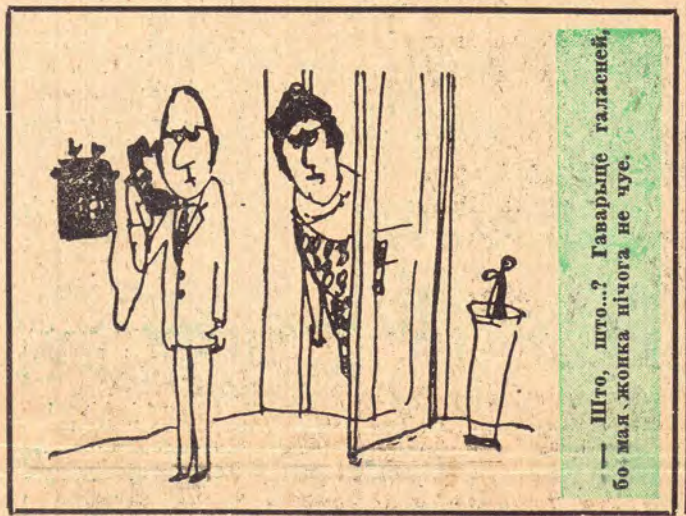
(З тлумачэння сведкі)

НЕ ПАДЫХОДЗІЦЬ

Вясковая бабулька едзе ў тралейбусе. Заходзіць кантралёр. Правярае білеты. Дастае і бабулька свой білет захаваны ў хустачку.

— Не падыходзіць: білет не годны, — гаворыць кандуктар.

— Як гэта не падыходзіць? — здзіўляецца бабулька. — Учора ехала, дык падыходзіў, а сёння ўжо не!

— Што, што...? Гаварыце гучней, бо мая жонка нічога не чуе.

За хабар яго абвінавацілі, за хабар і апраўдалі.

• • •

ДОБРАЯ ЖОНКА

Сышліся два кумы.

— Я, куме, — кажа першы, — са сваёй жонкай жыву ўжо пяць год і яшчэ не сварыўся ні разу.

— З такою жонкай, то і дурань пражыве, не сварыўшыся. Паспрабуйце, куме, з маёй жонкай пражыць адзін дзень і не пасварыцца, — сказаў другі кум.

СНЫ КОЛЬКІ СПЛЮХА

Начальнік нецярпліва моршчыцца:

— Чаго лазіце ад лета да мяне?

— Паночку, ей-Богу дам даход, — бажуся яму ў жывыя вочы, каб адно выцісную ўрэшце дазвол адкрыць краму ў сваёй хаце.

— Будзе прыход і прыбытак, — залётна хіхікнула за спіною жонка.

Жончыны словы адразу размякчылі начальніцкую суровасць, аж я ўцешыўся. Чую, ужо не крычыць і не злуецца ён, але добра тлумачыць:

— Паслухайце — у вашай вёсцы ўсяго дваццаць хат, не пацягнеш з іх вялікага абароту...

Тлумачыць і тлумачыць. Ціха падступаю па дыване да стала, каб сунуць пад яго мармуровую чарніліцу сіні канверт з дзесяццю пяцісоткамі. Раптам забягае наперад жонка і ласкава перапыняе начальніцкую мову:

— Будзе абарот і пераабарот. Так, так.

Бачу, махае яна леваю рукою, каб не ішоў, а сама хапіла начальніка за правую руку, валачэ ў баковыя дзверы, шэпча і шэпча: — Будзе... будзе, ну, будзе.

Разяўляю рот, але яна павярнулася да мяне, сыкнула «ш-ша-а», і маргнула сваім харошым вокам, як бы хацела сказаць: «Абыдзецца без грошай».

Начальнік паваloкся за ёю, бы цяля. Я хуценька выймаю з гладкага канверта пяцісоткі, хаваю іх сабе ў кішэню, на грудзях. Прыдадуцца ў гаспадарцы.

Тру рукі, усміхаюся.

— Будзе крама, будзе гандаль, ой, загандлюю!

А ў вёсцы ад міруцёвай ліпы бягуць хлопцы, меншыя і большыя, і тыя, што збіраюцца жаніцца. Цешацца ўслед за мною: «Краму маем, эх, зажывем!»

— Зажывем, — паддакваю ім.

Міла глянуць на полкі, застаўленыя бутэлькамі віна — паўтарачкамі. Купляюць адну, другую, пятую, дзесятую, пяцьдзесятую. Балююць у сенцах, кухні, пакоі.

— Гандлюем!? — вішчыць жонка з кухні.

— Гандлюем! — віснула жонка ў пакоі.

— То ж але... — мармычу ёй, бо не маю часу.

Хлопцы весела кажуць:

— Здачы не трэба...

— Здачы не трэба, — рагоча дзесьці жонка. — Будзе, усё будзе: і даход, і прыход, і абарот, і пераабарот, і... прыбытак!

* ✱ *

Я расплюшчыў вочы. За акном высока свяціў месяц. Поўнач. Месячны бляск падаў на пасцель, жонка спала, расхіліўшы губы ва ўсмешцы: ей снілася.

Я падышоў да этажэркі, намацаў напісаную ўчора просьбу аб дазволе адкрыць краму і дакладна падраў яе на кавалачкі, укінуў у тлеючы папяльнік. «Вазьму ў старога Сцяпана тры гектары арэнды, разам будзе сем, — думаў я засынаючы. — Словам, талковая гаспадарка».

КОЛЬКА СПЛЮХ

КРА-МА

У ФРГ вядзецца падрыхтоўка да стварэння «другога бундэсвера» — гэтак званага «тэрытарыяльнага рэзерва», у які ўвойдуць маладыя немцы, якія толькі што закончылі службу ў арміі. (З газет)

РЭВАНШЫСЦКАМУ АРЛУ АДРАСТАЮЦЬ КРЫЛЫ.

«Камсамольская праўда»

КРЫТЫЧНЫЯ ЗАЎВАГІ

Ну і ўдружыў сябра Майсеня! Гайнаўскі пээтгээс адкрыў у вёсках крамы з самаабслугоўваннем. Заходзіць чалавек у такую краму — і ў яго вочы разбягаюцца. Налева — цукар, направа — макароны, збоку кансервавыя банкі з рознай усячынай. Мыла накладзена горкай, пральныя парашкі пірамідай, а гарэлка... Жартачкі ўбок, самаабслугоўванне гарэлкай — рэч шкодная.

Захапляюцца людзі сучаснымі вясковымі крамамі, а я маю засцярогі. Калі для выгады насельніцтва пастараўся гээс адкрыць «Самы», то чаму ля касы адбіраюць кошыкі? Пакупнікам было б выгадней у гэтых кошыках занесці куплены тавар дамоў.

Чую адказ: кошыкаў не хопіць.

У вёсках дастаткова спецыялістаў. Людзі нашы не толькі кошыкаў наплятуць, але і рознай лухты, якую кошыкамі не вынесці. Для вясковых жыхароў выраб кошыкаў быў бы дадатковым даходам, а для гээсаўскіх пакупнікоў — радасць. Паложыш у кошык карабок запалак, заплаціш пяцьдзесят грошай і нясі запалкі разам з кошыкам. Магу залажыцца, пакупнікоў патроілася б у крамах.

З часам, людзі прыносілі б у гээс лішнія кошыкі, аддавалі б за паўцаны, а то і яшчэ танней.

У новых крамах цяжка даводзіцца людзям непісьменным. Не прачытаўшы ўпаковак, накруціш такога, што і суд не разбярэ.

Для прадаўшчыкоў таксама нявыгадныя «Самы». Бывала, хто меў спрыт у руках і на вазе іграў, як на гармоніку, заўсёды зарабляў на семячкі. Сёння на паліцах усё важана - пераважана, упакована і пералічана. Прадаўшчык нават з універсітэцкай адукацыяй семячак неналускае.

Газеты пішуць: узрастае ў нас спажыццё цукру і таму падобнага. Нічога здзіўляючага! Калі людзі самі бяруць цукар у «Саме», то і будзе ўзрастаць расход цукру.

Наша гандлёвая сетка мае гелізарны вопыт у працы, але гайнаўскі пээтгээс не выкарыстаў гэтага. Напрыклад, людзі заглядаюць раніцамі ў мясныя крамы, але ім тлумачаць: «Мяса яшчэ няма». Заходзіць пакупнік у поўдзень і чуе: «Мяса ўжо няма». Падобным спосабам можна рэгуляраваць спажыццё, але сябра Майсеня дзейнічае наадварот. Выкладае ўвесь тавар тварам і цешыцца, калі крама патрабуе новых дастаўак.

Гайнаўскі пээтгээс заняў першае месца ў ваяводстве за мадэрнізацыю крамаў і гандлёвую культуру, а ці справядліва, падумайце самі.

Крытыкі не любяць у нас, таму пакажуся ў Гайнаўцы толькі тады, як вырасце барада да пупа. Можа ў пээтгээсе мяне не пазнаюць.

Дзядзька Лявон

УСЯЧЫНІНА

Аднойчы ліс залез у куратнік, дзе так абжорся курынай свежанінаю, што назад не мог уцячы: не пралазіў жывот праз шчыліну. Ранкам прышоў гаспадар і аж заламаў рукі ад роспачы. Але побач курыных рэштак заўважыў нежывога, раздутага ліса. Гаспадар падумаў, што здох, зладзюга, ад лакомства! Схапіў рыжага за хвост і панёс на панадворак. Тады ліс ламянуў пазурамі нічога не падазраваючага гаспадара і знік у агародзе... Абхітрыў!

(ся)

ХТО КАГО АДПРАЎЛЯЕ НА ТОЙ СВЕТ?

На сённяшні дзень на нашай планеце водзіцца ні многа, ні мала — 2.400 розных відаў змеяў. Не трэба, аднак, думаць, што любая з іх можа адправіць вас на той свет. Навукова даказана, што з усіх 2.400 відаў небяспечныя для людзей і наогул для ўсяго жывога толькі 250.

На жаль, з гэтым рэдка хто лічыцца. Большасць людзей, убачыўшы перад сабой паўзучага гада, лічыць сваім абавязкам знішчыць яго, хоць часам гэта самае мірнае стварэнне ў свеце.

• • •

УЗАКОНЕНАЕ ЦЕМРАШАЛЬСТВА

У Францыі нядаўна прыняты закон, які дазваляе дзейнасць знахароў. Згодна з гэтым законам, спецыяльная камісія правярае эфектыўнасць лячэння кожнага знахара, пасля чаго выдаецца афіцыйнае пасведчанне. У рэкламных праспектах знахары звычайна ўказваюць прозвішчы высокапастаўленых асоб, якія карыстаюцца іх паслугамі.

«Фольксштыме».

АКЕНЦА ДУМАК

Цікаўся не колькасцю, а якасцю тваіх прыхільнікаў: не падабацца дурням — для чалавека пахвальна.

Сенека Луцый Аней (нар. 6—3 гг. да н.э. — пам. 65 г. н.э.) — старажытнарымскі пісьменнік, філосаф — стоік, палітычны дзеяч.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе дзяўчат з Райска, Бельскага павета, змяшчаем папулярную ў нас беларускую песню на словы Максіма Багдановіча

ЗОРКА ВЕНЕРА

Зорка Венера ўзышла над зямлёю,
Светлыя згадкі з сабой прынясла...
Помніш, калі я спаткаўся з табою,
Зорка Венера ўзышла.

З гэтай пары я пачаў углядацца
Ў неба начное і зорку шукаў.
Ціхім каханнем к табе разгарацца
З гэтай пары я пачаў.

Але растацца нам час наступае;
Пэўна, ужо доля такая у нас.
Моцна кахаў я цябе, дарагая,
Але расстацца нам час.

Буду ў далёкім краю я нудзіцца,
Ў сэрцы любоў затаіўшы сваю;
Кожную ночку на зорку дзівіцца
Буду ў далёкім краю.

Глянь іншы раз на яе, —у расстанні
Там з ёй зліём мы паглядны свае...
Каб хоць на міг уваскрэсла каханне,
Глянь іншы раз на яе...

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1, Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Białostockie Zakłady Graficzne... Bltk L-3